

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DELEGATURA W GDAŃSKU

LGD.410.001.009.2016

Nr ewid. 138/2016/P/16/001/LGD

Informacja o wynikach kontroli

WYKONANIE BUDŻETU PAŃSTWA W 2015 R.
W CZĘŚCI 72 – KASA ROLNICZEGO
UBEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO
ORAZ WYKONANIE PLANÓW FINANSOWYCH
FUNDUSZU EMERYTALNO-RENTOWEGO,
FUNDUSZU ADMINISTRACYJNEGO
ORAZ FUNDUSZU PREWENCJI I REHABILITACJI

Warszawa maj 2016 r.

Misja *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizja *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

**Informacja o wynikach kontroli
wykonania budżetu państwa w 2015 r.
w części 72 – Kasa Rolniczego
Ubezpieczenia Społecznego
oraz wykonania planów finansowych
Funduszu Emerytalno-Rentowego,
Funduszu Administracyjnego
oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji**

p.o. Dyrektora Delegatury w Gdańsku

Joanna Wojnarowska

Zatwierdzam:

Krzysztof Kwiatkowski

Prezes
Najwyższej Izby Kontroli

Warszawa, *27.05.* 2016 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
tel./fax: 22 444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści

I.	Wprowadzenie.....	4
II.	Ocena kontrolowanej działalności.....	6
	1. Ocena ogólna.....	6
	2. Sprawozdawczość.....	6
	3. Uwagi i wnioski.....	7
III.	Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.....	8
	1. Dochody budżetowe.....	8
	2. Wydatki budżetu państwa.....	8
	3. Sprawozdania.....	12
	4. Księgi rachunkowe.....	13
IV.	Wyniki kontroli wykonania planów finansowych państwowych funduszy celowych	15
	1. Fundusz Emerytalno-Rentowy	15
	2. Fundusz Administracyjny.....	18
	3. Fundusz Prewencji i Rehabilitacji.....	25
V.	Informacje dodatkowe.....	28
	Załączniki.....	29

I. Wprowadzenie

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego działa głównie na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników¹, prowadząc samodzielną gospodarkę finansową. W strukturze organizacyjnej Kasy wyodrębniono: centralę KRUS, 16 oddziałów regionalnych, 256 placówek terenowych, Ośrodek Szkoleniowo-Rehabilitacyjny KRUS i sześć centrów rehabilitacji rolników, będących samodzielnymi publicznymi zakładami opieki zdrowotnej.

Podstawą finansowania ogółu zadań ustawowych KRUS są trzy państwowe fundusze celowe: Fundusz Emerytalno-Rentowy (dalej również: „FER”), Fundusz Administracyjny (dalej również: „FA”) i Fundusz Prewencji i Rehabilitacji (dalej również: „FPiR”), a ponadto pozabudżetowy Fundusz Składkowy Ubezpieczenia Społecznego Rolników (dalej również: „FS”). FS ma osobowość prawną, a funkcje zarządu tego Funduszu pełni z urzędu jednoosobowo Prezes KRUS².

Dotacje z budżetu państwa na zadania realizowane przez KRUS, corocznie określone w ustawie budżetowej, są gwarancją wypłaty świadczeń emerytalno-rentowych z ubezpieczenia społecznego rolników oraz wykonania dodatkowych pozaubezpieczeniowych zadań zleconych, niewynikających z ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Do podstawowych zadań KRUS należą:

- obsługa rolników w sprawach dotyczących obejmowania ubezpieczeniem społecznym rolników i opłacania składek na to ubezpieczenie;
- przyznawanie i wypłata świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń: emerytalno-rentowego oraz wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego;
- prowadzenie działalności prewencyjnej na rzecz upowszechniania zasad bezpieczeństwa pracy w gospodarstwach rolnych oraz eliminowania zagrożeń w miejscu pracy i życia rolników;
- prowadzenie dobrowolnej, nieodpłatnej rehabilitacji leczniczej dla osób uprawnionych do świadczeń KRUS, zagrożonych niezdolnością do pracy, bądź trwale lub okresowo całkowicie niezdolnych do pracy w gospodarstwie rolnym;
- prowadzenie dwuinstancyjnego systemu orzecznictwa lekarskiego w związku z ustalaniem prawa ubezpieczonych w KRUS do świadczeń zależnych od niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym lub medycznej oceny stanu zdrowia.

Kasa realizuje ponadto inne zlecone przez państwo zadania, takie jak, między innymi świadczenia pieniężne dla inwalidów wojennych, ryczałty energetyczne, dodatki kombatanckie, dodatki kompensacyjne, świadczenia pieniężne dla osób deportowanych do pracy przymusowej i dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej.

Celem kontroli była ocena wykonania ustawy budżetowej na rok 2015³ w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dalej: „część 72 – KRUS”) oraz wykonanie planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji.

Zakres kontroli obejmował:

- analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych;
- wykonanie wydatków budżetu państwa, w tym efekty uzyskane w wyniku realizacji wydatków;

¹ Art. 75 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277) – dalej: „ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników”.

² Art. 76 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników określa podstawy finansowe ubezpieczenia społecznego rolników i działalności Kasy.

³ Ustawa budżetowa na rok 2015 z dnia 15 stycznia 2015 r. (Dz. U. poz. 153, ze zm.), zmieniona ustawą z dnia 16 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy budżetowej (Dz. U. poz. 2195) – dalej: „ustawa budżetowa”.

- realizację planów finansowych FER, FA oraz FPiR;
- prawidłowość i rzetelność sporządzenia rocznych sprawozdań budżetowych za rok 2015 oraz sprawozdań za IV kwartał 2015 r. w zakresie operacji finansowych oraz sprawozdań z wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji i sprawozdań w układzie zadaniowym;
- realizację wniosku pokontrolnego sformułowanego po poprzedniej kontroli budżetowej;
- nadzór i kontrolę sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych⁴.

Zrealizowane w 2015 r. w części 72 – KRUS dochody wyniosły 13.163 tys. zł, a wydatki budżetu państwa – 17.544.638 tys. zł. Stanowiło to 0,005% dochodów i 5,3% wydatków budżetu państwa ogółem. W 2015 r. w części 72 – KRUS nie realizowano wydatków z budżetu środków europejskich.

Kontrola została przeprowadzona na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵.

⁴ Dz. U. z 2013 r. poz. 885, ze zm. – dalej: „ustawa o finansach publicznych”.

⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 1096 oraz z 2016 r. poz. 677.

II. Ocena kontrolowanej działalności

1. Ocena ogólna⁶

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że wykonując w 2015 r. budżet państwa w części 72 – KRUS oraz plany finansowe Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji:

- w wysokim stopniu zrealizowano ujęte w ustawie budżetowej przychody Funduszy: Emerytalno-Rentowego (99,6%), Administracyjnego (99,7%) oraz Prewencji i Rehabilitacji (100%);
- jednostki organizacyjne KRUS podejmowały przewidziane prawem działania w celu odzyskania należności Funduszu Emerytalno-Rentowego;
- Prezes KRUS zaplanował wydatki w części 72 – KRUS oraz koszty Funduszy: Emerytalno-Rentowego, Administracyjnego oraz Prewencji i Rehabilitacji, w kwotach zapewniających realizację ustawowych zadań;
- w granicach kwot określonych ustawą budżetową zrealizowano wydatki w części 72 – KRUS, a także wykonano plany finansowe Funduszy;
- prawidłowo pod względem formalnym i terminowo sporządzono sprawozdania w zakresie operacji finansowych KRUS i sprawozdania budżetowe, w tym z wykonania budżetu w układzie zadaniowym oraz sprawozdania z wykonania planów finansowych funduszy celowych;
- Prezes KRUS zgodnie z przepisami art. 175 ust. 1 i 2 ustawy sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu państwa w części 72 oraz nad zarządzanymi przez siebie FER, FA oraz FPiR.

W toku kontroli stwierdzono nieprawidłowości polegające głównie na:

- niepodjęciu decyzji o dokonaniu blokady planowanych wydatków budżetowych w części 72 – KRUS, w dziale 753 „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”, w rozdziale 75305 „Fundusz Emerytalno-Rentowy”, w § 2430 „Dotacja z budżetu dla państwowego funduszu celowego”, w sytuacji gdy została spełniona przesłanka określona w art. 177 ust.1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych, tj. posiadanie nadmiaru środków; podjęcie działań w tym zakresie byłoby zasadne z punktu widzenia gospodarki finansowej oraz rzetelności w odniesieniu do zaleceń Ministra Finansów w tej sprawie⁷, który między innymi informował dysponentów części budżetowych o potrzebie dokonania analizy wydatków w 2015 r. oraz konieczności niezwłocznego blokowania planowanych wydatków, w przypadkach stwierdzenia przesłanek określonych w przepisach ustawy o finansach publicznych;
- niekorzystaniu z możliwości dokonywania lokat wolnych środków w instrumenty finansowe wymienione w art. 48 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, w sytuacji utrzymywania na bieżącym rachunku bankowym FA wysokich stanów tych środków w ciągu roku;
- zaplanowaniu odpisu z FER na FA w maksymalnej kwocie, co nie znajdowało uzasadnienia z punktu widzenia potrzeb finansowych w 2015 r.

Kalkulacja oceny ogólnej wykonania budżetu państwa w części 72 – KRUS oraz wykonania planów finansowych FER, FA oraz FPiR przedstawiona została w załączniku nr 7 do niniejszej informacji.

2. Sprawozdawczość

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie prawidłowość i rzetelność sporządzenia przez Prezesa KRUS rocznych sprawozdań za 2015 r.:

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),

⁶ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2015 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej ani dla oceny negatywnej, stosuje się ocenę opisową.

⁷ Pisma: BP2.413.17.2015 z 9.10.2015 r. i BP2.413.27.2015 z 25.11.2015 r.

- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1),
- w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2015 r. KRUS i funduszy zarządzanych przez Prezesa KRUS tj. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z),
- z wykonania planów finansowych poszczególnych funduszy celowych: FA, FER oraz FPiR – z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego (Rb-33), z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na dany rok budżetowy, planu finansowego państwowego funduszu celowego (Rb-40) za IV kwartał 2015 r., z wykonania wybranych elementów planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego (Rb-FER) za grudzień 2015 r. i z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego w układzie zadaniowym (Rb-BZ2) za 2015 r.

Dane wykazane w sprawozdaniach Rb-23, Rb-27, Rb-28 oraz Rb-33, Rb-40 i Rb-BZ2 FPiR były zgodne z danymi wynikającym z ewidencji księgowej centrali KRUS.

Prezes KRUS sprawozdania Rb-33, Rb-40, Rb-BZ2 FA i FER oraz Rb-FER, Rb-BZ1, Rb-N i Rb-Z sporządził na podstawie 17 odrębnie prowadzonych ewidencji księgowych: centrali KRUS i 16 oddziałów regionalnych. Kwoty wykazane w tych sprawozdaniach były zgodne z danymi wynikającymi z wewnętrznych sprawozdań sporządzonych przez centralę KRUS i 16 oddziałów regionalnych. Kwoty wykazane w wewnętrznych sprawozdaniach centrali KRUS były zgodne z danymi wynikającymi z jej ewidencji księgowej.

Sprawozdania dysponenta części 72 – KRUS przekazują prawidłowy obraz dochodów i wydatków, a sprawozdania Funduszy (FA, FER i FPiR) pokazują prawidłowy obraz przychodów i kosztów.

Przyjęta koncepcja systemu kontroli zarządczej zapewniała w sposób racjonalny kontrolę prawidłowości sporządzonych sprawozdań budżetowych, sprawozdań w zakresie operacji finansowych i sprawozdań z wykonania planów finansowych poszczególnych funduszy celowych. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

Na podstawie przeprowadzonej kontroli ksiąg rachunkowych centrali KRUS, stanowiących podstawę sporządzenia wyżej wymienionych sprawozdań, nie zidentyfikowano nieprawidłowości, które wskazywałyby, że księgi te, obejmujące zapisy dotyczące dochodów i wydatków oraz związanych z nimi należności i zobowiązań, prowadzone były nieprawidłowo.

3. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli zaleca podjęcie działań zmierzających do dokonywania lokat wolnych środków Funduszu Administracyjnego w instrumenty finansowe określone w art. 48 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, w celu efektywnego zarządzania wolnymi środkami tego Funduszu, przy zachowaniu terminowej realizacji zadań i bezpieczeństwa środków, a także wnosi o dokonywanie blokad wydatków budżetowych dysponenta części 72 – KRUS w przypadkach wystąpienia przesłanek określonych w art. 177 ust. 1 ustawy o finansach publicznych.

Istotne jest również opracowywanie planów finansowych Funduszu Administracyjnego z uwzględnieniem danych o wysokości stanu FA oraz wysokości przychodów FA z innych tytułów niż odpis z FER pod kątem możliwości ograniczenia wysokości odpisu z FER na FA.

III. Wyniki kontroli wykonania budżetu państwa w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że wykonując w 2015 r. budżet państwa w części 72, Prezes KRUS zaplanował wydatki w kwotach zapewniających realizację ustawowych zadań oraz w granicach kwot określonych ustawą budżetową zrealizował te wydatki. Stwierdzono jednak, że w sytuacji gdy została spełniona przesłanka określona w art. 177 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych, nie podjęto decyzji o dokonaniu blokady planowanych wydatków budżetowych w części 72 – KRUS, w dziale 753, w rozdziale 75305, w § 2430.

1. Dochody budżetowe

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2015 r., kontrola dochodów budżetowych w części 72 – KRUS została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego⁸.

Zrealizowane w 2015 r. dochody wyniosły 13.163 tys. zł i były wyższe niż zaplanowane w ustawie budżetowej o 1.439 tys. zł (o 12,27%) i niższe niż zrealizowane w 2014 r. o 3.845 tys. zł (o 22,61%). Najwyższe dochody (13.140 tys. zł, tj. o 3.849 tys. zł niższe niż w 2014 r. – o 22,61%) zrealizowano w dziale 753 „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”, w rozdziale 75305 „Fundusz Emerytalno-Rentowy”. Wynikało to z uzyskania niższych niż zaplanowane kwot zwrotów z Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników.

Na koniec 2015 r. w części 72 – KRUS wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w wysokości 723 tys. zł, które dotyczyły głównie należnych od NFZ składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników (w tym zaległości w kwocie 6,2 tys. zł) i były one niższe o 832 tys. zł, niż należności pozostałe do zapłaty na koniec 2014 r. (1.555 tys. zł).

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące dochodów budżetowych w części 72 – KRUS przedstawiono w załączniku 1 do niniejszej informacji.

2. Wydatki budżetu państwa

2.1. Wydatki budżetu państwa

Wydatki w części 72 – KRUS zostały zaplanowane z uwzględnieniem założeń przyjętych przez Ministra Finansów do planowania budżetu państwa, w tym w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 17 czerwca 2014 r. w sprawie szczegółowego sposobu, trybu i terminów opracowania materiałów do projektu ustawy budżetowej na rok 2015⁹.

Zrealizowane w 2015 r. w części 72 – KRUS wydatki wyniosły 17.544.638 tys. zł, tj. 100% planu (17.550.164 tys. zł) i w porównaniu do 2014 r. były wyższe o 886.921 tys. zł, tj. o 5,3%. W 2015 r. nie dokonywano w tej części zwiększeń kwoty wydatków z rezerw budżetu państwa.

Wydatki w kwocie 17.528.607 tys. zł (99,9% wydatków ogółem), zgodnie z planowanym przeznaczeniem, poniesiono głównie w dziale 753 – „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne” na:

- dotacje dla Funduszy: Emerytalno-Rentowego – 17.037.381 tys. zł oraz Prewencji i Rehabilitacji – 287 tys. zł;
- świadczenia społeczne finansowane z budżetu państwa, zlecone do wypłaty KRUS – 478.555 tys. zł, w tym: świadczenia rentowe dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych, ryczałty energetyczne, dodatki kombatanckie, zasiłki pogrzebowe po inwalidach wojennych, wojskowych i osobach represjonowanych, dodatki kompensacyjne.

⁸ W sprawozdaniach Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych za 2014 r. i 2015 r.

⁹ Dz. U. poz. 825 – dalej: „rozporządzenie w sprawie projektu ustawy budżetowej”.

Minister Finansów pismami z dnia 9 października 2015 r. oraz 25 listopada 2015 r.¹⁰ między innymi informował dysponentów części budżetowych o potrzebie dokonania rzetelnej analizy wydatków w 2015 r. oraz, iż w ramach sprawowanego przez nich nadzoru i kontroli nad całością gospodarki finansowej, zachodziła konieczność niezwłocznego blokowania planowanych wydatków, w przypadkach stwierdzenia przesłanek określonych przepisem art. 177 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Zgodnie z tym przepisem, jedną z przesłanek jest nadmiar posiadanych środków (art. 177 ust. 1 pkt 3).

Decyzjami z dnia 29 października 2015 r. i z dnia 27 listopada 2015 r. Prezes KRUS na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych, z uwagi na nadmiar posiadanych środków, dokonał blokady wydatków w części 72 – KRUS w rozdziałach:

- 75313 „Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego” w § 3110 „Świadczenia społeczne” na łączną kwotę 15.000 tys. zł;
- 85156 „Składki na ubezpieczenia zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego” w § 4130 „Składki na ubezpieczenia zdrowotne” na kwotę 500 tys. zł.

O dokonanych blokadach, zgodnie z art. 177 ust. 4 ustawy o finansach publicznych, poinformowano Ministra Finansów. Ustawą z dnia 16 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy budżetowej, wydatki w części 72 – KRUS zostały pomniejszone o wartości wynikające z dokonanych przez Prezesa KRUS blokad.

Prezes KRUS, pomimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 177 ust. 1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych, nie podjął decyzji o dokonaniu blokady planowanych wydatków budżetowych w części 72 – KRUS, w dziale 753 „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”, w rozdziale 75305 „Fundusz Emerytalno-Rentowy”, w § 2430 „Dotacja z budżetu dla państwowego funduszu celowego”. Podjęcie działań w tym zakresie byłoby zasadne z punktu widzenia gospodarki finansowej oraz rzetelności w odniesieniu do zaleceń Ministra Finansów w tej sprawie, który między innymi informował dysponentów części budżetowych o potrzebie dokonania analizy wydatków w 2015 r. oraz konieczności niezwłocznego blokowania planowanych wydatków, w przypadkach stwierdzenia przesłanek określonych w przepisach ustawy o finansach publicznych.

W związku z niedokonaniem powyższej blokady, dotacje do FER w 2015 r. zostały przekazane w 99,98% planowanych z tego tytułu wydatków.

Na realizację zadań w 2015 r. FER poniósł koszty w łącznej kwocie 19.865.850 tys. zł, tj. niższej niż planowana o 631.548 tys. zł (3,1%). Stan FER na koniec 2015 r. wyniósł 562.702 tys. zł i był wyższy od zaplanowanego o 562.088 tys. zł, a stan FA¹¹ – wyniósł 88.939 tys. zł i był wyższy od zaplanowanego o 61.198 tys. zł (stan środków pieniężnych FER wyniósł 721.550 tys. zł, a FA – 133.548 tys. zł). Zatem w sytuacji posiadania przez FER i FA środków w wysokości wystarczającej na bieżącą realizację zadań (o czym świadczą stany na koniec 2015 r.), celowym było podjęcie działań związanych z blokowaniem wydatków w części 72 – KRUS, przekazywanych jako dotacja z budżetu państwa do FER, a w konsekwencji również w ramach odpisu z FER na FA.

Zobowiązania na koniec 2015 r. wyniosły 1.384 tys. zł i były niższe niż na koniec 2014 r. (1.498 tys. zł, tj. o 7,6%), a dotyczyły głównie składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników za grudzień 2015 r. należnych NFZ (1.264 tys. zł). Na koniec 2015 r. zobowiązania wymagalne w części 72 – KRUS nie wystąpiły.

Prezes KRUS zgodnie z przepisami art. 175 ust. 1 i 2 ustawy sprawował nadzór i kontrolę nad wykonaniem budżetu państwa w części 72 oraz nad zarządzanymi przez siebie FER, FA oraz FPIR.

¹⁰ BP2.413.17.2015 i BP2.413.27.2015.

¹¹ Zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników Fundusz Administracyjny tworzy się między innymi z odpisów od FER w wysokości do 3,5% planowanych wydatków FER.

W ramach nadzoru i kontroli prowadzono analizy porównawcze w zakresie danych ze sprawozdawczości finansowej i statystycznej¹². Prezes KRUS wprowadził obowiązek pozyskiwania danych statystycznych w zakresie wykonywania rzeczowych zadań¹³ oraz sprawozdawczości finansowej FER, FA oraz FPIR¹⁴.

Prawidłowość wykorzystania dotacji pod względem zgodności z przeznaczeniem kontrolowano w trakcie dziewięciu kontroli kompleksowych przeprowadzonych przez pracowników centrali KRUS w jednostkach organizacyjnych KRUS, w czasie których weryfikowano podleganie ubezpieczeniu, prawidłowość przyznawania i wypłaty świadczeń, prawidłowość zaciąganych zobowiązań finansowych z FA oraz FPIR oraz ujęcia tych zdarzeń w księgach rachunkowych oraz w sprawozdawczości statystycznej i finansowej. Ponadto w toku kontroli i inspekcji między innymi weryfikowano rzetelność danych statystycznych oraz zgodność sprawozdań statystycznych ze sprawozdaniami finansowymi. Stwierdzone w wyniku tych działań nieprawidłowości miały charakter jednostkowy.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wydatków budżetowych w części 72 – KRUS przedstawiono w załączniku 2 do niniejszej informacji.

2.2. Efekty rzeczowe prowadzonej działalności

Na realizację zadań w obszarze ubezpieczeń społecznych realizowanych w części 72 – KRUS oraz Funduszy: Emerytalno-Rentowego, Administracyjnego oraz Prewencji i Rehabilitacji przeznaczono środki publiczne pochodzące z budżetu państwa w kwotach przedstawionych w punkcie 2.1 „Wydatki budżetu państwa” oraz środki przekazane z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które zostały przeznaczone na koszty obsługi tzw. świadczeń zbiegowych¹⁵ w kwotach przedstawionych w punktach dotyczących Funduszu Emerytalno-Rentowego i Funduszu Administracyjnego.

W wyniku poniesionych między innymi z budżetu państwa nakładów zapewniono m.in:

- finansowanie świadczeń dla emerytów otrzymujących świadczenia z KRUS, których liczba od 2010 r. systematycznie spada i wyniosła według stanu na koniec 2010 r. – 1.075 tys., a na koniec 2015 r. – 942 tys.¹⁶;
- finansowanie świadczeń dla rencistów otrzymujących świadczenia z KRUS, których liczba od 2010 r. uległa zmniejszeniu i wyniosła według stanu na koniec 2010 r. – 275 tys., a na koniec 2015 r. – 261 tys.¹⁷.

Średnia wysokość świadczeń emerytalnych w latach 2010–2015 zwiększała się i wynosiła: w grudniu 2010 r. – 1.000 zł, a w grudniu 2015 r. – 1.200 zł, natomiast średnia wysokość renty wynosiła w grudniu 2010 r. – 762 zł, a w grudniu 2015 r. – 1.034 zł.

Wpływy ze składek na ubezpieczenie społeczne rolników¹⁸ w latach 2010–2015 pokrywały od 9,8% do 10,2% (w 2015 r. 9,8%) wydatków na wypłatę świadczeń.

¹² Między innymi dotacji do FER w miesięcznym sprawozdaniu Rb-28 z miesięcznym sprawozdaniem Rb-FER (w okresach kwartalnych ze sprawozdaniami Rb-33 i Rb-40) i dotacji do FPIR w miesięcznym sprawozdaniu Rb-28 z miesięcznym sprawozdaniem z FPIR (w okresach kwartalnych ze sprawozdaniami Rb-33 i Rb-40).

¹³ Zarządzenie nr 18 Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 16 września 2014 r. w sprawie wprowadzenia w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego formularzy statystycznych.

¹⁴ Zarządzenie nr 19 Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 17 czerwca 2015 r. w sprawie zasad rachunkowości.

¹⁵ Świadczenia wypłacane w razie zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty lub w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego.

¹⁶ Dane bez Ministerstw: Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości.

¹⁷ Jak wyżej.

¹⁸ Bez kosztów obsługi, łącznie z finansowanymi z budżetu państwa składkami na ubezpieczenie emerytalno-rentowe za osoby sprawujące opiekę nad dziećmi.

Wydatki na wypłatę świadczeń emerytalno-rentowych dla rolników¹⁹ wzrosły z 14.270.601 tys. zł w 2010 r. do 15.822.885 tys. zł w 2015 r., a dotacja uzupełniająca z budżetu państwa do FER z 13.076.657 tys. zł w 2010 r. – do 15.284.009 tys. zł w 2015 r.

KRUS wypłacała w latach 2010–2015 również inne świadczenia finansowane z budżetu państwa, takie jak:

- świadczenia rentowe dla inwalidów wojennych, wojskowych i osób represjonowanych, których liczba w 2015 r. wyniosła 7.023 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 4.048, a kwota wypłat wyniosła 183.362 tys. zł i zmniejszyła się o 73.962 tys. zł²⁰;
- zasiłki pogrzebowe po inwalidach wojennych, wojskowych, osobach represjonowanych i członkach ich rodzin, których liczba w 2015 r. wyniosła 719 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 134, a kwota wypłat wyniosła 2.874 tys. zł i zmniejszyła się o 2.599 tys. zł²¹;
- dodatki kombatanckie, których liczba w 2015 r. wyniosła 24.613 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 19.468, a kwota wypłat wyniosła 61.267 tys. zł i zmniejszyła się o 33.642 tys. zł;
- ryczałty energetyczne, których liczba w 2015 r. wyniosła 76.087 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 43.696, a kwota wypłat wyniosła 151.304 tys. zł i zmniejszyła się o 46.810 tys. zł;
- świadczenia pieniężne dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej, których liczba w 2015 r. wyniosła 6.718 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 3.724, a kwota wypłat wyniosła 14.379 tys. zł i zmniejszyła się o 5.093 tys. zł;
- świadczenia pieniężne dla osób deportowanych do pracy przymusowej, których liczba w 2015 r. wyniosła 18.295 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 14.285, a kwota wypłat wyniosła 41.824 tys. zł i zmniejszyła się o 23.733 tys. zł;
- dodatki kompensacyjne, których liczba w 2015 r. wyniosła 62.650 i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 40.669, a kwota wypłat wyniosła 23.423 tys. zł i zmniejszyła się o 10.001 tys. zł;
- renty socjalne²², których liczba w 2015 r. wyniosła 11.089 i w porównaniu do 2010 r. wzrosła o 1.396, a kwota wypłat wyniosła 98.750 tys. zł i wzrosła o 29.575 tys. zł.

Podstawą określenia planowanych wydatków budżetowych na realizację zadań, podzadań i działań w ramach funkcji państwa były kwoty zaplanowane w ustawie budżetowej. W 2015 r. zadania części 72 – KRUS były realizowane w ramach trzech funkcji państwa: Funkcji 11 „Bezpieczeństwo zewnętrzne i nienaruszalność granic”, Funkcji 13 „Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny” oraz Funkcji 20 „Zdrowie”. Zadania FA realizowane były w ramach Funkcji 22 „Planowanie strategiczne oraz obsługa administracyjna i techniczna”, a zadania FER oraz FPIR – w ramach Funkcji 13 „Zabezpieczenie społeczne i wspieranie rodziny”.

Dla zadań, podzadań i działań realizowanych w części 72 – KRUS oraz przez Fundusze: Emerytalno-Rentowy oraz Prewencji i Rehabilitacji określono cele i mierniki stopnia ich realizacji.

Badaniem objęto mierniki:

- dla działania 13.2.3.1 „Emerytury oraz dodatki do emerytur”, którego celem było zapewnienie bieżącej wypłaty emerytur oraz dodatków do emerytur. Przewidywane wykonanie miernika – przeciętnej miesięcznej liczby emerytur rolniczych (w tys.) – na koniec roku planowano w wysokości 938 tys., a realizacja wyniosła 942 tys. Wartość miernika osiągnięto przeznaczając na realizację celu działania kwotę 12.261.663 tys. zł (z zaplanowanej 12.658.129 tys. zł);
- dla działania 13.2.3.4 „Prewencja i rehabilitacja”, którego celem było utrzymanie lub przywrócenie zdolności do pracy w gospodarstwie rolnym osób uprawnionych do świadczeń KRUS oraz zapobieganie wypadkom przy pracy rolniczej i rolniczym chorobom zawodowym. Przewidywane wykonanie wartości miernika – wskaźnika wykorzystania skierowań na rehabilitację leczniczą w roku

¹⁹ Emerytury, renty, zasiłki pogrzebowe i pozostałe świadczenia.

²⁰ Przeciętne świadczenie wyniosło w 2015 r. 2.175,73 zł i w porównaniu do 2010 r. wzrosło o 238,81 zł.

²¹ Przeciętne świadczenie wyniosło w 2015 r. 3.997,64 zł i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyło się o 2.419,12 zł.

²² Przyznane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zlecone do wypłaty KRUS.

w przeliczeniu na 1000 ubezpieczonych – planowano na koniec roku na 9,56, a realizacja wyniosła 9,76. Wartość miernika osiągnięto przeznaczając na realizację celu działania kwotę 34.617 tys. zł (z zaplanowanej 34.790 tys. zł);

- dla działania 20.1.1.9 „Opłacanie i refundacja składek na ubezpieczenie zdrowotne z budżetu państwa za osoby uprawnione”, którego celem było zapewnienie ubezpieczenia zdrowotnego osobom uprawnionym. Zaplanowano realizację miernika w wysokości mniejszej niż 1.000.000, a zrealizowano w wysokości 836.930. Wartość tego miernika osiągnięto przeznaczając na realizację celu działania kwotę 1.753.372 tys. zł (z zaplanowanej 1.757.248 tys. zł).

Niewykonanie zaplanowanej wartości miernika dla działania 13.2.3.1 wynikało z mniejszej niż zaplanowano liczby osób pobierających emerytury rolnicze.

Realizację planu w układzie zadaniowym Prezes KRUS monitorował poprzez półroczne i roczne sprawozdania z wykonania planów finansowych w układzie zadaniowym, zaś mierniki służące ocenie realizacji celów, poza jednym przypadkiem, dotyczyły zarówno kwot wydatków, jak i osiągniętych efektów rzeczowych. Sprawozdania finansowe w układzie zadaniowym były sporządzane na podstawie sprawozdań poszczególnych jednostek organizacyjnych KRUS po zweryfikowaniu ujętych w nich wartości z danymi finansowymi w sprawozdaniachm Rb-40.

3. Sprawozdania

Sprawozdania:

- budżetowe dysponenta części 72 – Rb-23 (o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych), Rb-27 (z wykonania planu dochodów budżetowych), Rb-28 (z wykonania planu wydatków budżetu państwa) i Rb-BZ1 (z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym) za 2015 r.,
- w zakresie operacji finansowych KRUS i funduszy zarządzanych przez Prezesa KRUS – Rb-Z (o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji), Rb-N (o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych) za IV kwartał 2015 r.,
- z wykonania planów finansowych poszczególnych funduszy celowych: FA, FER oraz FPiR – Rb-33 (z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego), Rb-40 (z wykonania, określonego w ustawie budżetowej na dany rok budżetowy, planu finansowego państwowego funduszu celowego) za IV kwartał 2015 r., Rb-FER (z wykonania wybranych elementów planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego) za grudzień 2015 r. i Rb-BZ2 (z wykonania planu finansowego państwowego funduszu celowego w układzie zadaniowym) za 2015 r.,

sporządzono prawidłowo pod względem formalnym, w terminach określonych w rozporządzeniach Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej²³, z dnia 4 marca 2010 r. w sprawie sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych²⁴ oraz z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej w układzie zadaniowym²⁵ i przekazano adresatom wskazanym w tych rozporządzeniach.

Dane wykazane w ww. sprawozdaniach Rb-23, Rb-27, Rb-28 oraz Rb-33, Rb-40 i Rb-BZ2 FPiR były zgodne z danymi wynikającym z ewidencji księgowej centrali KRUS.

Prezes KRUS ww. sprawozdania Rb-33, Rb-40, Rb-BZ2 FA i FER oraz Rb-FER, Rb-BZ1, Rb-N i Rb-Z sporządził na podstawie 17 sprawozdań (centrali i 16 oddziałów regionalnych), które sporządzono na podstawie 17 odrębnych ewidencji księgowych. Dane wykazane w ww. sprawozdaniach były zgodne z danymi wynikającymi z 17 odrębnych sprawozdań, a dane wykazane w wewnętrznych sprawozdaniach centrali były zgodne danymi wynikającymi z tej ewidencji.

²³ Dz. U. poz. 119, ze zm.

²⁴ Dz. U. z 2014 r. poz. 1773.

²⁵ Dz. U. Nr 298, poz. 1766.

Powyższe sprawozdania pokazują prawidłowy obraz należności i zobowiązań. Ponadto sprawozdania dysponenta części przekazują prawidłowy obraz dochodów i wydatków, a sprawozdania Funduszy (FA, FER oraz FPiR) pokazują prawidłowy obraz przychodów i kosztów.

4. Księgi rachunkowe

Prezes KRUS powierzył odpowiedzialność za wykonywanie obowiązków w zakresie rachunkowości, o której mowa w art. 4 ust. 5 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości²⁶ na piśmie Głównemu Księgowemu, za jego zgodą.

W KRUS prowadzono odrębne księgi rachunkowe, tj. dla centrali (stanowiące jednolity zbiór danych dysponenta części 72 – KRUS oraz funduszy: FA, FER oraz FPiR) oraz 16 oddziałów regionalnych (księgi dotyczyły funduszy FER i FA). Wszystkie księgi prowadzono z wykorzystaniem komputerowego programu o nazwie Centralny System Finansowo-Księgowy opracowany przez ZETO-Lublin. W 2015 r. użytkowano wersję 1.5.0.0. Program komputerowy w obowiązującej wersji został zatwierdzony do stosowania przez Prezesa KRUS.

Księgowania dokonywano na 194 stanowiskach komputerowych. Program komputerowy umożliwiał prowadzenie ksiąg zgodnie z ustawą o rachunkowości, w tym między innymi zapewniał sporządzenie wydruków zawierających wszystkie wymagane przepisami elementy, automatyczną numerację i sumowanie zapisów księgowych, jednoznaczne powiązanie zapisów księgowych ze sprawdzonymi i zatwierdzonymi dowodami księgowymi, zatwierdzanie zapisów księgowych na bieżąco oraz ustalenie osoby odpowiedzialnej za dokonanie zapisu i jego treści.

Salda kont księgi głównej centrali KRUS na dzień 31 grudnia 2014 r. (dotyczące stanu aktywów i pasywów) zostały prawidłowo wprowadzone do ksiąg rachunkowych 2015 r. jako bilans otwarcia na dzień 1 stycznia 2015 r. Obroty dziennika centrali za 2015 r. były zgodne z zestawieniem obrotów i sald kont księgi głównej na dzień 31 grudnia 2015 r.

Dokumentacja opisująca przyjęte w KRUS, w tym w FA, FER i FPiR, zasady rachunkowości (polityka rachunkowości) stanowiła jednolity dokument dotyczący wszystkich ksiąg rachunkowych prowadzonych w KRUS. Polityka rachunkowości spełniała warunki określone w art. 10 ust. 1 ustawy o rachunkowości oraz rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 5 lipca 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej²⁷, tj. między innymi zawierała:

- prawidłowo opracowany zakładowy plan kont, w tym określała zasady ewidencji operacji dotyczących wykonania budżetu w układzie zadaniowym oraz otrzymanych i udzielonych dotacji;
- wykaz ksiąg rachunkowych z określeniem ich struktury, wzajemnych powiązań oraz funkcji;
- opis systemu przetwarzania danych/systemu informatycznego;
- opis systemu ochrony danych i ich zbiorów.

W KRUS określono procedurę zaciągania i kontroli zobowiązań finansowych, określono zasady obiegu i zatwierdzania dokumentów księgowych (w tym wpływu dokumentów księgowych do komórki rachunkowości) oraz mechanizmy kontroli, dotyczące operacji gospodarczych i finansowych. Funkcjonował także rejestr obowiązujących przepisów wewnętrznych.

Koszty podlegające badaniu na kwotę 112.456 tys. zł, w tym 78.888 tys. zł z FA i 33.568 tys. zł z FPiR, stanowiły koszty bieżące²⁸ i majątkowe poniesione przez centralę KRUS w 2015 r. z FA oraz FPiR²⁹

²⁶ Dz. U. z 2013 r. poz. 330, ze zm. – dalej: „ustawa o rachunkowości”.

²⁷ Dz. U. z 2013 r. poz. 289, ze zm.

²⁸ Tj. z grupy „Wydatki bieżące jednostek budżetowych” (paragrafy rozpoczynające się na liczbę 4).

²⁹ W centrali nie były ponoszone wydatki z FER w paragrafach podlegających badaniu, z FPiR wszystkie ponoszone koszty zostały ujęte w ewidencji księgowej centrali.

(na kwotę 135.906 tys. zł, w tym z FA 101.290 tys. zł i 34.616 tys. zł z FPiR) wynikające z ewidencji księgowej centrali, pomniejszone o wydatki na wynagrodzenia osobowe (18.298 tys. zł), pochodne od wynagrodzeń³⁰ (3.194 tys. zł), nagrody konkursowe³¹ (1.050 tys. zł), wpłaty na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (631 tys. zł) i odpis na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (277 tys. zł).

Z powyższej populacji dobrano celowo³² 25³³ dowodów księgowych i odpowiadających im zapisów księgowych na łączną kwotę 2.066 tys. zł³⁴.

Z pozostałej populacji, na podstawie zapisów kont 853 (FA) i 856 (FPiR), po wyeliminowaniu transakcji o relatywnie niewielkiej wartości (poniżej 500 zł) wybrano próbę 154³⁵ dowodów księgowych (faktur lub dokumentów równoważnych fakturom) i odpowiadających im zapisów księgowych na kwotę 85.921 tys. zł³⁶, dobranych losowo z zastosowaniem metody monetarnej MUS³⁷.

Ponadto, w sposób celowy do badania dobrano 13 sald zobowiązań w łącznej kwocie 7.467 tys. zł³⁸ (wraz w saldami wylosowanymi ww. metodą MUS badaniem objęto 22 salda zobowiązań, w łącznej kwocie 11.717 tys. zł³⁹) i sześć sald należności, w łącznej kwocie 7.429 tys. zł⁴⁰.

W wyniku badania powyższych 198 dowodów księgowych⁴¹ (na łączną kwotę 102.883 tys. zł) oraz odpowiadających im zapisów księgowych nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie:

- spełnienia wymogów formalnych dotyczących poprawności dowodów oraz zapisów księgowych, kompletności i poprawności w zakresie kontroli bieżącej i dekretacji, kompletności i poprawności formalnej zapisu dowodu w urzędzeniach księgowych (badanie poprawności formalnej dowodów i zapisów księgowych);
- prawidłowości ewidencji transakcji w zakresie: wartości transakcji, okresu księgowania, ujęcia na kontach syntetycznych i analitycznych, w tym w podziałkach klasyfikacji budżetowej, zgodnie z którą zostały ujęte w sprawozdaniach budżetowych; ponadto sprawdzeniu podlegało czy zdarzenia gospodarcze miały miejsce w danym okresie sprawozdawczym oraz czy zobowiązania (płatności) zostały uregulowane w terminie (badanie wiarygodności).

³⁰ § 4010, § 4040, § 4110 i § 4120 – dotyczyły tylko FA.

³¹ § 4190, z tego 2 tys. zł dotyczyło FA i 1.048 tys. zł dotyczyło FPiR.

³² Na podstawie przeglądu analitycznego ksiąg rachunkowych centrali KRUS.

³³ Z tego 17 dotyczących FA i osiem dotyczących FPiR.

³⁴ Z tego kwota 770 tys. zł dotyczyła FA, a kwota 1.296 tys. zł dotyczyła FPiR.

³⁵ Z tego 96 dotyczących FA i 58 dotyczących FPiR.

³⁶ Z tego kwota 62.099 tys. zł dotyczyła FA, a kwota 23.822 tys. zł dotyczyła FPiR.

³⁷ Metoda statystyczna uwzględniająca prawdopodobieństwo wyboru proporcjonalnie do wartości transakcji. Założono: dopuszczalny tolerowany poziom nieprawidłowości – 1,5% wartości populacji podlegającej ocenie, ryzyko wydania opinii pozytywnej pomimo występujących nieprawidłowości – 8,0%, istotność wykonawcza – 0,75 progu istotności.

³⁸ Z tego siedem sald FA i sześć sald FPiR. Kwota 7.122 tys. zł dotyczyła sald FA, a kwota 345 tys. zł dotyczyła sald FPiR.

³⁹ Z tego 10 sald FA i 12 sald FPiR. Kwota 9.236 tys. zł dotyczyła sald FA, a kwota 2.481 tys. zł dotyczyła sald FPiR.

⁴⁰ Z tego pięć sald FA (wybrane ze względu na ich wagę (99,9%) i charakter – pozostałe kwoty sald były relatywnie niewielkie, zatem nie miały istotnego wpływu na ocenę prawidłowości prowadzenia ksiąg rachunkowych) sald FA i jedno (jedyne) saldo FPiR. Kwota 7.427 tys. zł dotyczyła sald FA, a kwota 2 tys. zł dotyczyła sald FPiR.

⁴¹ 25 dowodów, 154 dowody, 13 sald i 6 sald.

IV. Wyniki kontroli wykonania planów finansowych państwowych funduszy celowych

1. Fundusz Emerytalno-Rentowy

Zgodnie z art. 78 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, z FER finansowane są:

- świadczenia z ubezpieczenia emerytalno-rentowego;
- emerytury i renty z innego ubezpieczenia społecznego, wypłacane łącznie ze świadczeniami z ubezpieczenia emerytalno-rentowego, wraz z dodatkami;
- refundacja określonych kosztów Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli przepisy emerytalne przewidują taką refundację;
- ubezpieczenia zdrowotne rolników i pracujących z nimi domowników podlegających ubezpieczeniu społecznemu, osób pobierających świadczenia emerytalno-rentowe w części składkowej i rolników, którzy nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu, a podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu.

Najwyższa Izba Kontroli oceniła pozytywnie wykonanie planu finansowego FER. W wysokim stopniu zrealizowano ujęte w ustawie budżetowej przychody FER (99,6%). Jednostki organizacyjne KRUS podejmowały przewidziane prawem działania w celu odzyskania należności tego Funduszu. Prezes KRUS zaplanował koszty FER w kwotach zapewniających realizację ustawowych zadań oraz zrealizował plan finansowy Funduszu w granicach kwot określonych ustawą budżetową. Stan FER w 2015 r. wystarczał dla prawidłowej realizacji zadań, nie mniej jednak na koniec roku przekraczał potrzeby w zakresie finansowania zadań FER i był znacznie wyższy od zaplanowanego.

Stan Funduszu na początek i koniec roku

Stan FER na początek 2015 r. wynosił 43.379 tys. zł i był o 66.366 tys. zł wyższy od stanu na początek 2014 r. oraz o 5.896 tys. zł wyższy niż zaplanowany w ustawie budżetowej.

Stan Funduszu na koniec 2015 r. wyniósł 562.702 tys. zł i był o 519.323 tys. zł wyższy od stanu na koniec 2014 r. (43.379 tys. zł) oraz o 562.088 tys. zł wyższy od planowanego (614 tys. zł) w ustawie budżetowej.

Wyższy stan Funduszu na koniec 2015 r., w porównaniu do stanu na początek 2015 r. wynikał głównie z niższego o 631.548 tys. zł niż planowano wykonania kosztów Funduszu. Niższa była przede wszystkim realizacja kosztów emerytur rolniczych (o 392.089 tys. zł), rent rolniczych (o 139.135 tys. zł) i zasiłków pogrzebowych (o 14.362 tys. zł).

Zobowiązania wymagalne na koniec roku nie wystąpiły.

Stan FER w 2015 r. wystarczał dla prawidłowej realizacji zadań, jednak na koniec roku przekraczał potrzeby w zakresie finansowania zadań FER w 2015 r. i był znacznie wyższy od zaplanowanego.

Stan środków pieniężnych na koniec 2015 r. wynosił 721.550 tys. zł.

Wykonanie planu przychodów

W ustawie budżetowej przychody FER zostały zaplanowane w kwocie 20.460.529 tys. zł, tj. w kwocie wyższej o 932.807 tys. zł niż wykonanie w 2014 r. Dotację z budżetu państwa zaplanowano w wysokości 17.041.057 tys. zł, tj. w kwocie wyższej o 5,9% od wykonania w 2014 r., w tym dotację do świadczeń emerytalno-rentowych rolniczych w wysokości 15.200.327 tys. zł, dotację celową na pokrycie składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników w wysokości 1.754.248 tys. zł i dotację na sfinansowanie składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem w wysokości 86.482 tys. zł.

Zrealizowane przychody wyniosły 20.385.174 tys. zł (99,6% planu po zmianach w wysokości 20.460.529 tys. zł) i były niższe o 75.355 tys. zł od planu po zmianach, w tym dotacja z budżetu państwa – 17.037.381 tys. zł (99,98% planu po zmianach).

Niższe przychody niż zaplanowano zostały zrealizowane głównie w § 0820 „Wpływy ze składek na państwowe fundusze celowe” (niższe od zaplanowanych w ustawie budżetowej o 7.168 tys. zł), na skutek między innymi zmniejszenia się liczby ubezpieczonych oraz w § 0920 „Pozostałe odsetki” (niższe o 10.597 tys. zł) na skutek obniżenia stawek oprocentowania odsetek za zwłokę, odsetek od środków na rachunku bankowym oraz od nienależnie pobranych świadczeń. Niższe wykonanie planu przychodów w § 2960 „Przelewy redystrybucyjne” o kwotę 72.934 tys. zł wynikało z niższego wykonania świadczeń zbiegowych i innych transferów z uwagi na zmniejszenie się liczby świadczeniobiorców.

Na koniec 2015 r. wystąpiły należności netto⁴² w kwocie 220.345 tys. zł, które w porównaniu do stanu na koniec 2014 r. były niższe o 447 tys. zł, tj. o 0,2% i dotyczyły głównie należności z tytułu składek na ubezpieczenie.

W 2015 r. umorzone należności z tytułu składek, odsetek i kosztów upomnień wyniosły 3.679 tys. zł i były o 578 tys. zł wyższe niż w 2014 r. Ulgi i umorzenia udzielone w ramach programów pomocy dla rolników i producentów rolnych⁴³ w 2015 r. wyniosły 1.002 tys. zł (umorzenie składek 967 tys. zł, rozłożenie należności z tytułu składek na raty 27 tys. zł i odroczenie terminu płatności składek 8 tys. zł).

W 2015 r. w oddziałach regionalnych KRUS z powodu przedawnienia należności FER odpisano kwotę 2.337 tys. zł, tj. o 309 tys. zł (o 11,7%) mniejszą, niż w 2014 r. (2.646 tys. zł).

Według stanu na początek 2015 r. w postępowaniu egzekucyjnym znajdowało się 90.260 tytułów wykonawczych dotyczących głównie należności z tytułu składek i odsetek, na kwotę 43.818 tys. zł. W 2015 r. skierowano do urzędów skarbowych 25.147 tytułów wykonawczych dotyczących należności na łączną kwotę 32.411 tys. zł. Organy egzekucyjne wyegzekwowały w 2015 r. należności w kwocie 21.287 tys. zł oraz zwróciły do KRUS z powodu nieściągalności 4.500 tytułów wykonawczych na kwotę 2.455 tys. zł.

Kwota zabezpieczonych hipoteką należności z tytułu składek od właścicieli gospodarstw rolnych w 2015 r. wyniosła 17.978 tys. zł (z tego: należność główna 14.584 tys. zł, odsetki za zwłokę 3.387 tys. zł i koszty upomnień 7 tys. zł), a kwota zabezpieczonych hipoteką należności dotyczących gospodarstw rolnych według stanu na koniec 2015 r. wyniosła 115.934 tys. zł. Kwota należności umorzonych wyniosła w 2015 r. 3.679 tys. zł. Według stanu na koniec 2015 r. kwota należności z odroczonym terminem spłaty wynosiła 73 tys. zł, a kwota należności rozłożonych na raty 105.816 tys. zł.

Stan należności z tytułu zaległych składek rolników na koniec 2015 r. wynosił 325.097 tys. zł i zmniejszył się w porównaniu do stanu na początek roku o kwotę 10.001 tys. zł. Na obniżenie kwoty dochodzonych zaległości w porównaniu do 2014 r. wpływ miało między innymi niewszczywanie postępowań egzekucyjnych w stosunku do rolników poszkodowanych w wyniku suszy mającej miejsce w 2015 r. W związku z obniżeniem kwoty dochodzonych zaległości w porównaniu do 2014 r., zadłużenie rolników z tytułu składek na ubezpieczenie emerytalno-rentowe na koniec 2015 r. było niższe o 3,0% w porównaniu do stanu na koniec 2014 r.

Zbadano cztery postępowania dotyczące ulg w spłacie należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne rolników i odsetek na FER, spośród dziewięciu przeprowadzonych w centrali KRUS.

Postępowania przeprowadzono prawidłowo. W dwóch z ww. postępowań stwierdzono uchybienia o charakterze formalnym, tj. niezgodnie z art. 36 § 1 KPA⁴⁴, w zawiadomieniu strony o niezalutwieniu

⁴² Kwota należności pomniejszona o odpis aktualizujący należności oraz odsetki od należności niezapłaconych w terminie.

⁴³ „Program pomocy dla rolników i producentów rolnych, którzy ponieśli szkody w gospodarstwach rolnych lub działach specjalnych produkcji rolnej spowodowane wystąpieniem w 2015 r. suszy” – na podstawie uchwały nr 147/2015 Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2015 r.

⁴⁴ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 23)

sprawy w terminie, zamiast nowego terminu załatwienia sprawy, wskazano jedynie okres, w którym nastąpi załatwienie sprawy (14 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności). Ponadto w przypadku jednego z tych postępowań, nie zawiadomiono ponownie wnioskodawcy, o kolejnym terminie załatwienia sprawy, pomimo niezakończenia postępowania w terminie wskazanym wcześniej, do czego obligował przepis art. 36 KPA.

Wykonanie planu kosztów

Zrealizowane w FER koszty wyniosły 19.865.850 tys. zł i były niższe od planowanych o 631.548 tys. zł, tj. o 3,1%.

W zrealizowanych kosztach najwyższą kwotę stanowiły transfery na rzecz ludności 15.186.930 tys. zł (76,4% kosztów ogółem), na które składały się głównie: emerytury rolnicze 11.917.659 tys. zł, renty rolnicze 3.051.555 tys. zł oraz zasiłki pogrzebowe 217.622 tys. zł. Wszystkie ww. transfery zostały zrealizowane w kwotach niższych od zaplanowanych, emerytury rolnicze o 392.089 tys. zł, renty rolnicze o 139.135 tys. zł i zasiłki pogrzebowe o 14.362 tys. zł.

Główną przyczyną niezrealizowania planu kosztów była mniejsza niż zaplanowano liczba świadczeniobiorców.

Koszty tzw. świadczeń zbiegowych zrealizowano w kwocie 1.829.614 tys. zł (96,2% planu).

Prezes KRUS 30.12.2015 r. dokonał zmiany w planie finansowym FER polegającej na przesunięciu kwoty 3.000 tys. zł z § 3110 „Świadczenia społeczne” do § 4130 „Składki na ubezpieczenia zdrowotne”. Zmiany dokonano po przeprowadzonej analizie wpłat składek rolników (za okres od stycznia do października 2015 r.), która wskazywała na ryzyko, iż składki na ubezpieczenie zdrowotne finansowane z dotacji budżetu będą wyższe od planowanych, co doprowadzi do przekroczenia planu wydatków w § 4130. Zmiana poprzedzona była uzyskaniem zgody Ministra Finansów (z dnia 9.12.2016 r.) i pozytywnej opinii Komisji Finansów Publicznych⁴⁵ oraz zaakceptowana przez Ministra Rozwoju Wsi i Rolnictwa⁴⁶.

W 2015 r. przeciętna miesięczna liczba wypłaconych emerytur wyniosła 942 tys. (w 2014 r. – 952 tys.), natomiast rent 260 tys. (w 2014 r. również 260 tys.). W 2015 r. przyznano 61,6 tys. emerytur, 14,8 tys. rent z tytułu niezdolności do pracy, 3,8 tys. rent rodzinnych. W 2015 r. zmniejszyła się liczba pobierających świadczenia o 56,1 tys. emerytów oraz 4,8 tys. osób otrzymujących renty i 18 osób otrzymujących GBRZ⁴⁷. Przeciętna emerytura finansowana z FER w 2015 r. wynosiła 1.054,52 zł i była wyższa od przeciętnej emerytury w 2014 r. (1.010,52 zł). Przeciętna renta finansowana z Funduszu w 2015 r. wynosiła 978,23 zł i była wyższa od przeciętnej renty w 2014 r. (941,94 zł).

Przeciętny zasiłek pogrzebowy w 2015 r. wyniósł 3.999 zł. Liczba wypłaconych zasiłków pogrzebowych wyniosła 54.417 i w porównaniu do 2014 r. (51.672) wzrosła o 2.745, natomiast wartość wypłaconych zasiłków wzrosła w porównaniu do 2014 r. z 206.623 tys. zł do 217.622 tys. zł w 2015 r.

Zobowiązania FER na koniec 2015 r. wyniosły 379.193 tys. zł i były niższe o 0,6% od kwoty zobowiązań na koniec 2014 r. Najwyższą kwotę – 269.709 tys. zł (71,1% wszystkich zobowiązań) stanowiły zobowiązania wobec Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu świadczeń społecznych i składek na ubezpieczenie zdrowotne rolników. Pozostałe zobowiązania dotyczyły między innymi płatności wobec budżetu z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, ubezpieczenia rolników oraz zobowiązań z tytułu rozliczenia niewykorzystanej części dotacji budżetowej. Zobowiązania wymagalne na koniec roku nie wystąpiły.

⁴⁵ Opinia nr 6 Komisji Finansów Publicznych do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie zmian w planie finansowym FER uchwalona na posiedzeniu w dniu 15 grudnia 2015 r.

⁴⁶ Pismo Ministra Rozwoju Wsi i Rolnictwa nr Fbr.4404-54/3/2015 z 22 grudnia 2015 r.

⁴⁷ GBRZ, tj. świadczenie rolne w wysokości 50% ze względu na uprawnienia do świadczeń pracowniczych zbiegających się ze świadczeniami zagranicznymi.

Na koniec 2015 r. kwota nadpłat świadczeń emerytalno-rentowych z FER wyniosła 10.624 tys. zł i w porównaniu do stanu na koniec 2014 r. (10.823 tys. zł) zmniejszyła się o 199 tys. zł.

Kwota umorzonych i odpisanych nadpłat emerytalno-rentowych w 2015 r. wyniosła ogółem 4.227 tys. zł i w porównaniu do roku poprzedniego zmniejszyła się o 1.092 tys. zł, a ich liczba zmalała z ogółem 552 przypadków w 2014 r. do 443 w 2015 r. W powyższej kwocie, 3.686 tys. zł⁴⁸ dotyczyło odpisanych nadpłat, których zwrotów nie można dochodzić.

Kwota nienależnie pobranych świadczeń według stanu na koniec 2015 r. wyniosła 9.384 tys. zł i w porównaniu do stanu na koniec 2014 r. (9.098 tys. zł) była wyższa o 286 tys. zł. W 2015 r. stan tych należności zwiększył się o kwotę 3.437 tys. zł, w tym między innymi w wyniku ściągnięcia przez organy egzekucyjne odzyskano 272,5 tys. zł, z tytułu dobrowolnych spłat – 1.813,6 tys. zł oraz umorzono zaległości na kwotę 290,2 tys. zł.

W 2015 r. do wyegzekwowania przez organy egzekucyjne nienależnie pobranych świadczeń KRUS skierował 336 tytułów wykonawczych na łączną kwotę 1.296 tys. zł. Organy te załatwiły sprawy dotyczące 271 tytułów wykonawczych na łączną kwotę 910 tys. zł, między innymi ściągając należności w kwocie 272 tys. zł. Według stanu na koniec 2015 r. do wyegzekwowania przez organy egzekucyjne pozostawało 922 tytułów wykonawczych na kwotę 3.771 tys. zł.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wykonania planu finansowego Funduszu Emerytalno-Rentowego przedstawiono w załączniku 4 do niniejszej informacji.

2. Fundusz Administracyjny

Zgodnie z art. 79 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników Fundusz Administracyjny jest przeznaczony na finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia, z wyjątkiem kosztów pokrywanych ze środków Funduszu Składowego lub Funduszu Prewencji i Rehabilitacji. Ponadto ze środków Funduszu Administracyjnego finansowane są koszty obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego. Z środków tego Funduszu finansowane są przede wszystkim wynagrodzenia pracowników KRUS wraz z pochodnymi, a także wydatki majątkowe i inne wydatki bieżące związane z działalnością KRUS.

Najwyższa Izba Kontroli stwierdza, że w wysokim stopniu zrealizowano ujęte w ustawie budżetowej przychody FA (99,7%). Prezes KRUS zaplanował koszty FA w kwotach zapewniających realizację ustawowych zadań oraz zrealizował plan finansowy Funduszu w granicach kwot określonych ustawą budżetową. Niemniej jednak nie korzystano z możliwości lokowania wolnych środków w instrumenty finansowe wymienione w art. 48 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, w sytuacji utrzymywania się na bieżącym rachunku bankowym FA wysokich stanów tych środków w ciągu całego roku. Ponadto na etapie opracowywania materiałów do planu finansowego FA na 2015 r., Prezes KRUS zaplanował odpis z FER na FA w maksymalnej kwocie wynikającej z pisma Ministra Finansów, co nie znajdowało uzasadnienia z punktu widzenia potrzeb finansowych FA w 2015 r.

Stan funduszu na początek i koniec roku

Stan FA na początek 2015 r. wyniósł – 70.833 tys. zł i był wyższy o 19.860 tys. zł, tj. o 39,0%, od planu (50.973 tys. zł), w tym stan:

- środków pieniężnych wyniósł – 117.523 tys. zł i był wyższy o 12.128 tys. zł, tj. o 11,5%, od planu – 105.395 tys. zł;
- należności wyniósł – 9.338 tys. zł i był niższy o 282 tys. zł, tj. o 2,9%, od planu – 9.620 tys. zł;
- zobowiązań wyniósł – 56.646 tys. zł i był niższy o 9.353 tys. zł, tj. o 14,2%, od planu – 65.999 tys. zł – wszystkie zobowiązania były niewymagalne.

⁴⁸ Nienależnie pobrane świadczenia za okresy dłuższe niż 12 miesięcy lub 3 lata.

Stan FA na koniec 2015 r. wyniósł – 88.939 tys. zł i był wyższy o 18.106 tys. zł, tj. o 25,6%, od stanu FA na początek 2015 r. oraz o 61.198 tys. zł, tj. ponad trzykrotnie od planu (27.741 tys. zł), w tym stan:

- środków pieniężnych wyniósł – 133.548 tys. zł i był wyższy o 16.025 tys. zł, tj. o 13,6%, od stanu na początek roku oraz o 41.596 tys. zł, tj. o 45,2%, od kwoty planowanej (91.952 tys. zł);
- należności wyniósł – 8.206 tys. zł i był niższy o 1.132 tys. zł, tj. o 12,1%, od stanu na początek roku oraz o 1.371 tys. zł, tj. o 14,3%, od kwoty planowanej (9.577 tys. zł);
- zobowiązań wyniósł – 54.685 tys. zł i był niższy o 1.961 tys. zł, tj. o 3,5%, od stanu na początek roku oraz o 21.060 tys. zł, tj. o 27,8%, od kwoty planowanej – 75.745 tys. zł (zobowiązania były niewymagalne).

Wyższy stan FA na koniec 2015 r., w porównaniu do stanu na początek 2015 r. oraz do planu wynikał głównie z poniesienia w 2015 r. niższych niż planowano kosztów.

Na stan środków pieniężnych FA na koniec 2015 r. w kwocie 133.548 tys. zł składały się środki pieniężne na bieżącym rachunku bankowym FA w kwocie 132.516 tys. zł, co stanowiło 99,2% tego stanu oraz zabezpieczenia należytego wykonania umów w kwocie 1.032 tys. zł, co stanowiło 0,8%.

Na stan środków pieniężnych na rachunku bieżącym FA na koniec 2015 r. (132.516 tys. zł) wpływ miały między innymi:

- stan środków pieniężnych FA na początek 2015 r., który wyniósł 116.858 tys. zł i stanowił 88,2% ww. stanu środków pieniężnych FA na koniec 2015 r.;
- bieżące (uzyskane w 2015 r.) przychody w łącznej kwocie 585.252 tys. zł, w tym między innymi wpływy z tytułu odpisu z FER w kwocie 456.600 tys. zł, które ponad trzykrotnie (344,6%) były wyższe od środków pieniężnych FA na koniec 2015 r., wpływy z tytułu odpisu z Funduszu Składkowego (59.886 tys. zł), które stanowiły 45,2% ww. stanu środków pieniężnych, wpływy z tytułu refundacji przez ZUS kosztów obsługi świadczeń zbiegowych (30.322 tys. zł), które stanowiły 22,9% oraz wpływy z tytułu refundacji kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty w kwocie 12.383 tys. zł, które stanowiły 9,3% stanu środków pieniężnych na rachunku bieżącym FA na koniec 2015 r.

W 2015 r. na rachunku bieżącym FA, w centrali KRUS:

- posiadano relatywnie wysoki stan środków pieniężnych, tj. od 43.290 tys. zł⁴⁹ do 136.721 tys. zł⁵⁰, podczas, gdy wysokość dziennych wydatków wynosiła od 0,0 zł⁵¹ do 35.042 tys. zł⁵²,
- stan środków na koniec 31 grudnia 2015 r. wyniósł 84.568 tys. zł i był wyższy o 10.888 tys. zł, tj. o 14,8%, od stanu na początek 1 stycznia 2015 r. – 73.680 tys. zł,
- uzyskane przychody stanowiły niewielki udział w stanie środków na koniec danego dnia, tj. według 253 wyciągów bankowych nie przekroczył 10,0% tego stanu, z tego według 147 wyciągów bankowych wynosił 0,0%, 60 – 0,01% – 0,72%, 18 – 1,43% – 9,60%, 11 – 10,15% – 19,71%, i 17 – 20,08% – 35,90%. Zatem środki na bieżącym rachunku FA centrali KRUS pochodziły głównie z poprzednich dni.

Prezes KRUS, pomimo utrzymywania się w ciągu 2015 r. na rachunku bankowym wysokich stanów środków pieniężnych, nie korzystał z możliwości lokowania wolnych środków finansowych FA w instrumenty finansowe wymienione w art. 48 ust. 1 ustawy o finansach publicznych. Niemniej jednak, w wyniku przechowywania środków na bieżącym rachunku bankowym FA uzyskano odsetki w łącznej kwocie 538 tys. zł, w tym odsetki od środków zgromadzonych na rachunku centrali KRUS wyniosły 400 tys. zł, a Oddziałów Regionalnych 138 tys. zł.

⁴⁹ 12 maja 2015 r.

⁵⁰ 16 grudnia 2015 r.

⁵¹ 5 czerwca 2015 r. i 14 sierpnia 2015 r.

⁵² 30 grudnia 2015 r.

Wykonanie planu przychodów

Uzyskane przez FA w 2015 r. przychody wyniosły 585.252 tys. zł i były niższe o 1.720 tys. zł, tj. o 0,3%, od planu (586.972 tys. zł), oraz niższe o 3.251 tys. zł, tj. o 0,6%, od uzyskanych w 2014 r. (588.502 tys. zł).

W 2015 r. FA uzyskał przychody z tytułu:

- odpisu z FER, w kwocie 456.600 tys. zł, tj. 100,0% zaplanowanych oraz w kwocie równej wykonaniu w 2014 r. Przychody z tytułu odpisu z FER zaplanowano w kwocie równej temu odpisowi w 2014 r. i stanowił on w 2015 r. – 2,3% planowanych wydatków⁵³ FER, a w 2014 r. – 2,7%⁵⁴, przy czym zgodnie z art. 79 ust. 2 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników FA tworzy się z takiego odpisu wynoszącego do 3,5%;
- odpisu od Funduszu Składkowego, w kwocie 59.886 tys. zł, tj. 100,0% zaplanowanych oraz w kwocie wyższej o 627 tys. zł, tj. 1,1% niż wykonanie w 2014 r. (59.259 tys. zł). Przychody z tytułu odpisu od tego Funduszu w 2014 r. i 2015 r. zaplanowano w wysokości 9,0% planowanych wydatków Funduszu Składkowego, tj. w maksymalnej wysokości określonej w art. 79 ust. 2 pkt 1 ww. ustawy;
- refundacji kosztów obsługi wypłaty:
 - tzw. świadczeń zbiegowych w kwocie 45.740 tys. zł, tj. niższej o 1.824 tys. zł (3,8%) od zaplanowanych – 47.564 tys. zł i o 2.292 tys. zł (4,8%) od wykonania w 2014 r. – 48.032 tys. zł, a planowane przychody – 47.564 tys. zł były niższe o 760 tys. zł (1,6%) od przewidywanego wykonania w 2014 r. – 48.324 tys. zł, co wynikało z zaplanowania niższych kosztów na wypłaty tych świadczeń w związku z mniejszą liczbą świadczeniobiorców;
 - świadczeń zleconych do wypłaty (z budżetu państwa) w kwocie 12.383 tys. zł, tj. 100,0% zaplanowanych oraz w kwocie niższej o 1.757 tys. zł (12,4%) od wykonania w 2014 r. – 14.140 tys. zł, planowane przychody – 12.383 tys. zł były niższe o 1.757 tys. zł (12,4%) od przewidywanego wykonania w 2014 r. – 14.140 tys. zł, co wynikało z zaplanowania niższych kosztów na wypłaty tych świadczeń w związku z mniejszą liczbą świadczeniobiorców;
 - rent socjalnych w kwocie 2.488 tys. zł, tj. niższej o 55 tys. zł (2,2%) od zaplanowanych – 2.543 tys. zł, ale wyższej o 148 tys. zł (6,3%) od wykonania w 2014 r. – 2.340 tys. zł, a planowane przychody – 2.543 tys. zł były wyższe o 205 tys. zł (8,8%) od przewidywanego wykonania w 2014 r. – 2.338 tys. zł, co wynikało z planowanego wzrostu liczby świadczeniobiorców i wzrostu przeciętnego świadczenia w związku z waloryzacją wysokości emerytury, od której renta była naliczana;
- zwrotu kosztów poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 2.844 tys. zł, tj. niższej o 402 tys. zł (12,4%) od zaplanowanych – 3.246 tys. zł, ale wyższej o 70 tys. zł (2,5%) od wykonania w 2014 r. – 2.774 tys. zł, a planowane przychody – 3.246 tys. zł były wyższe o 172 tys. zł (5,6%) od przewidywanego wykonania w 2014 r. – 3.074 tys. zł, co wynikało z planowanego wzrostu kwoty świadczeń emerytalno-rentowych, od których naliczana była ww. składka;
- tzw. innych przychodów w kwocie 5.310 tys. zł, tj. wyższej o 560 tys. zł (11,8%) od planu (4.750 tys. zł) ale niższej o 47 tys. zł (0,9%) niż wykonanie w 2014 r. (5.357 tys. zł), w tym 2.820 tys. zł z tytułu terminowego przekazania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych, 579 tys. zł z tytułu najmu, 553 tys. zł z tytułu kosztów upomnień od nienależnie pobranych świadczeń oraz od niezapłaconych w terminie składek na ubezpieczenie zdrowotne i społeczne rolników, 538 tys. zł z tytułu odsetek od środków na rachunku bankowym oraz 381 tys. zł z tytułu kar od kontrahentów w związku z nienależytym wykonaniem umów.

⁵³ Wydatków ogółem z wyłączeniem odpisu.

⁵⁴ Fundusz administracyjny tworzy się z odpisów od funduszu składkowego i od funduszu emerytalno-rentowego, w wysokości do 9% planowanych wydatków funduszu składkowego i do 3,5% planowanych wydatków funduszu emerytalno-rentowego.

Uzyskane w 2015 r. przychody były niższe od zaplanowanych oraz od uzyskanych w 2014 r. głównie z powodu uzyskania niższych przychodów z tytułu refundacji przez ZUS kosztów obsługi wypłat tzw. świadczeń zbiegowych w kwocie 45.740 tys. zł, tj. niższej o 1.824 tys. zł (3,8%) od planu (47.564 tys. zł) oraz niższej o 2.292 tys. zł (4,8%) od wykonania w 2014 r. (48.032 tys. zł), co wynikało z mniejszej liczby osób pobierających te świadczenia.

Bieżące przychody (585.252 tys. zł) były wyższe o 3,2% od kosztów (567.145 tys. zł) i wyższe o 7,0% od planowanego udziału tych przychodów (586.972 tys. zł) w kosztach (610.204 tys. zł), który zakładał koszty niższe od tych przychodów o 23.232 tys. zł, tj. o 3,8%. Struktura przychodów przedstawiała się następująco:

- największy udział, tj. 78,0% w bieżących przychodach w 2015 r. w kwocie 585.252 tys. zł, miał odpis z FER w kwocie 456.600 tys. zł (stanowiący koszty FER finansowanego w 2015 r. w 85,8%⁵⁵ z dotacji z budżetu państwa);
- 10,8% stanowiły przychody z tytułu refundacji kosztów obsługi wypłaty świadczeń⁵⁶ i zwrotu kosztów poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne w łącznej kwocie 63.455 tys. zł, 10,2% z tytułu odpisu z FS w kwocie 59.886 tys. zł, a 1,0% z innych przychodów (5.310 tys. zł).

Stan środków pieniężnych na rachunku bieżącym FA na koniec 2015 r. wyniósł 132.516 tys. zł, na co wpływ miał między innymi wysoki stan tych środków na początku 2015 r. (116.858 tys. zł) oraz przychody między innymi z tytułu odpisu z FER w kwocie 456.600 tys. zł.

W sierpniu 2014 r., tj. na etapie opracowywania materiałów do planu finansowego FA na 2015 r., Prezes KRUS zaplanował odpis z FER na FA (stanowiący przychody FA) w kwocie 456.600 tys. zł, tj. maksymalnej wynikającej z pisma Ministra Finansów⁵⁷, co nie znajdowało uzasadnienia z punktu widzenia potrzeb finansowych FA w 2015 r. W planach przewidziano bowiem wysoki stan FA już na początku 2015 r., tj. w kwocie 50.973 tys. zł, co stanowiło 11,2% planowanego odpisu z FER i 8,4% planowanych kosztów FA na 2015 r. (610.204 tys. zł). Założono przy tym osiągnięcie w 2015 r. przychodów w kwocie 586.995 tys. zł, poniesienie kosztów w wysokości 610.204 tys. zł, a stan Funduszu na koniec 2015 r. w wysokości 27.764 tys. zł⁵⁸. Należy podkreślić, że celem Funduszu nie jest gromadzenie środków, a finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia oraz kosztów obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego.

Uzyskane przez FA w 2015 r. przychody były wystarczające do pokrycia kosztów poniesionych w danym roku. W 2015 r. uzyskano przychody w kwocie 585.252 tys. zł, tj. wyższej o 18.106 tys. zł (3,2%) niż poniesione koszty (567.145 tys. zł), a w 2014 r. uzyskano przychody w kwocie 588.502 tys. zł, tj. niższej o 2.030 tys. zł (0,3%) niż poniesione koszty (590.532 tys. zł).

Na koniec 2015 r. stan należności netto FA wynosił 8.206 tys. zł i był niższy o 1.132 tys. zł, tj. o 12,1%, od wykonania na koniec 2014 r. (9.338 tys. zł) oraz o 1.371 tys. zł, tj. o 14,3%, od planu po zmianach (9.577 tys. zł).

Niższy stan należności na koniec 2015 r. w porównaniu do planu wynikał głównie z niższych należności od ZUS z tytułu kosztów obsługi tzw. świadczeń zbiegowych. Związane to było z mniejszą liczbą osób pobierających te świadczenia.

Stan należności wymagalnych (netto) na koniec 2015 r. wyniósł 554 tys. zł, tj. 6,8% należności ogółem i był niższy o 105 tys. zł, tj. o 15,9%, od stanu na koniec 2014 r. (659 tys. zł). Wszystkie spośród ww. należności wymagalnych powstały w Oddziałach Regionalnych KRUS przed 2015 r. i dotyczyły głównie (546 tys. zł – tj. 98,6%) należności z tytułu kosztów upomnień od niezapłaconych w terminie

⁵⁵ Zgodnie z danymi wynikającymi z RB-40 za 2015 r. – przychody FER z tytułu dotacji z budżetu państwa – 17.037.381 tys. zł, koszty realizacji zadań – 19.865.850 tys. zł.

⁵⁶ Tzw. świadczeń zbiegowych, zleconych do wypłaty i rent socjalnych.

⁵⁷ BP6/411/39/DOM/2014/RD68019 z 25 lipca 2014 r.

⁵⁸ W ustawie budżetowej zaplanowano stan Funduszu na początek 2015 r. w kwocie 50.973 tys. zł, przychody w kwocie 586.972 tys. zł, koszty w kwocie 610.204 tys. zł, a stan na koniec 2015 r. Funduszu w kwocie 27.741 tys. zł.

składek na ubezpieczenie społeczne rolników oraz od świadczeń nienależnie pobranych. W celu wyegzekwowania powyższych należności podejmowano działania wynikające z procedury dochodzenia należności z tytułu ww. składek.

W 2015 r. Prezes KRUS nie dokonywał umorzenia, odroczenia terminu płatności, ani rozłożenia na raty należności FA. Nie doprowadzono do przedawnienia należności tego Funduszu.

Wykonanie planu kosztów

Koszty FA w 2015 r. wyniosły 567.145 tys. zł i były niższe o 43.059 tys. zł, tj. o 7,1%, od planu (610.204 tys. zł) oraz o 23.387 tys. zł, tj. o 4,0%, od zrealizowanych w 2014 r. (590.532 tys. zł).

Wysokość kosztów FA na 2015 r. zaplanowano w kwocie równej planowanemu ich wykonaniu w 2014 r., tj. równej kosztom FA wykazanym w planie finansowym FA na 2014 r., stanowiącym załącznik do ustawy budżetowej na 2014 r.

Na koszty FA w 2015 r. składały się głównie koszty:

- własne w kwocie 550.413 tys. zł, co stanowiło 97,0% kosztów ogółem (567.145 tys. zł), które były niższe o 21.317 tys. zł, tj. o 3,7%, niż wykonanie w 2014 r. (571.730 tys. zł) oraz niższe o 39.978 tys. zł, tj. o 6,8%, od planu (590.391 tys. zł);
- inwestycyjne (wydatki inwestycyjne i wydatki na zakupy inwestycyjne) w kwocie 16.716 tys. zł, co stanowiło 2,9% kosztów ogółem, które były niższe o 1.962 tys. zł, tj. o 10,5%, niż wykonanie w 2014 r. (18.678 tys. zł) oraz o 3.097 tys. zł, tj. o 15,6% od planu (19.813 tys. zł).

Na koszty własne składały się głównie:

- wydatki na wynagrodzenia pracowników Kasy wraz z pochodnymi (§ 4010, § 4040, § 4110, § 4120, § 4170) w kwocie 334.472 tys. zł, co stanowiło 60,8% kosztów własnych i 59,0% kosztów ogółem;
- zakupy usług pozostałych (§ 4300) – 125.279 tys. zł, co stanowiło 22,8% kosztów własnych oraz 22,1% kosztów ogółem, w tym opłaty pocztowe i usługi bankowe – 43.349 tys. zł, tj. 7,9% kosztów własnych i 7,6% kosztów ogółem;
- odpis na Fundusz Motywacyjny i refundacja ZUS kosztów obsługi wypłaconych świadczeń w części odpowiadającej uwzględnieniu okresów pracy w gospodarstwie rolnym (§ 2960) – 31.971 tys. zł, co stanowiło 5,8% kosztów własnych i 5,6% kosztów ogółem;
- zakup materiałów i wyposażenia (§ 4210) – 14.564 tys. zł, co stanowiło 2,6% kosztów własnych i kosztów ogółem.

Na koszty inwestycyjne składały się:

- wydatki inwestycyjne (§ 6110) w kwocie 9.715 tys. zł, co stanowiło 58,1% kosztów inwestycyjnych i 1,7% kosztów ogółem;
- wydatki na zakupy inwestycyjne (§ 6120) w kwocie 7.001 tys. zł, co stanowiło 41,9% kosztów inwestycyjnych i 1,2% kosztów ogółem.

Niższe od planowanych wykonanie kosztów wynikało głównie z:

- niezrealizowania trzech inwestycji budowlanych, z tego dotyczących: zakupu działki dla Placówki Terenowej w Łomży i zakupu lokalu Placówki Terenowej w Wieruszowie – z powodu braku nieruchomości spełniających wymagania i standardy KRUS oraz budowy Placówki Terenowej w Świebodzinie – przesunięto termin rozpoczęcia inwestycji z powodu braku prawomocnego pozwolenia na budowę i przesunięcia się terminu opracowania dokumentacji, w związku z koniecznością dokonania uzgodnień z konserwatorem zabytków;
- odstąpienia przez dostawcę od zawarcia umowy na dostawę sprzętu komputerowego – z powodu niemożności dostarczenia przez niego sprzętu w terminie określonym w ofercie;
- rezygnacji przez KRUS z: instalacji elektronicznego systemu kontroli dostępu do budynku centrali KRUS z powodu zbyt niskiego przydziału mocy oraz z zakupu licencji oprogramowania, który

to zakup stał się bezprzedmiotowy w związku z odstąpieniem przez wykonawcę od dostawy sprzętu komputerowego;

- odstąpienia przez KRUS od umowy na wdrożenie Systemu Zarządzania MSS, który miał wspomagać KRUS w zakresie obsługi finansowo–księgowej, kadrowo–płacowej, środków trwałych, planowania, z powodu niezrealizowania przez wykonawcę przedmiotu umowy;
- przesunięcia na 2016 r. modyfikacji w systemie informatycznym *nSIU* do obsługi świadczeń, między innymi rodzinnych w związku z trwającymi w 2015 r. pracami legislacyjnymi dotyczącymi ww. świadczeń;
- uzyskania oszczędności w wyniku: postępowań przetargowych.

Koszty dotyczące wynagrodzeń pracowników Kasy (§4010, §4040, §4170)⁵⁹ w 2015 r. wyniosły 285.534 tys. zł (tj. 50,3% kosztów ogółem) i były niższe o 2.348 tys. zł, tj. o 0,8%, od planu (287.882 tys. zł) i o 542 tys. zł, tj. o 0,2%, od wykonania w 2014 r. (286.076 tys. zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie wyniosło 3.626,20 zł i było wyższe o 8,07 zł, tj. o 0,2%, niż w 2014 r. (3.618,13 zł). Prezes KRUS zastosował się do ograniczenia wielkości planowanych wynagrodzeń osobowych i bezosobowych wynikających z przepisów ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej⁶⁰.

W 2015 r. zatrudnienie ogółem wyniosło 6.125,79 etatu (w przeliczeniu na pełne etaty), co stanowiło spadek o 12,38, tj. o 0,2%, w porównaniu do 2014 r. (6.138,17 etatu), z tego liczba etatów w:

- centrali wyniosła 240,08 etatu i była niższa o 1,4 etatu, tj. o 0,6%, niż w 2014 r. (241,48 etatu), w tym Kierownictwo – 3,0 etaty, tj. wzrost o 0,42 etatu z poziomu 2,58 etatu;
- Oddziałach Regionalnych KRUS wyniosła 5.885,71 etatu i była niższa o 10,98 etatu, tj. o 0,2% niż w 2014 r. (5.896,69 etatu).

Koszty wynagrodzeń w 2015 r. nie przekroczyły kwot określonych w planie finansowym FA na 2015 r. na ten cel.

W trakcie 2015 r. nie dokonywano zmian, ani przesunięć kosztów na wypłaty wynagrodzeń z tytułu umów zlecenia oraz umów o dzieło (tzw. wynagrodzenia bezosobowe). Koszty wynagrodzeń bezosobowych w 2015 r. wyniosły 18.975 tys. zł, tj. 3,3% kosztów ogółem, oraz były niższe o 2.189 tys. zł, tj. o 10,3%, od planu (21.164 tys. zł) i o 596 tys. zł, tj. o 3,0%, od wykonania w 2014 r. (19.571 tys. zł).

Koszty centrali KRUS wyniosły 133.283 tys. zł⁶¹, tj. 23,5%⁶² kosztów ogółem, w tym koszty własne 129.079 tys. zł, tj. 96,8% ww. kosztów centrali i 23,5% kosztów własnych ogółem oraz koszty inwestycyjne 4.194 tys. zł, tj. 3,1% ww. kosztów centrali i 25,1% kosztów inwestycyjnych ogółem.

W wyniku badania kosztów centrali na kwotę 62.869 tys. zł, tj. 47,2% kosztów centrali⁶³ i 11,1% kosztów ogółem FA⁶⁴, dokonano na podstawie 113 dowodów księgowych, w tym 96 dowodów na kwotę 62.099 tys. zł dobranych losowo oraz 17 dowodów na kwotę 770 tys. zł dobranych celowo przy badaniu ksiąg rachunkowych centrali – nie stwierdzono kosztów i wydatków nielegalnych, niecelowych, niegospodarnych oraz przypadków nieterminowych płatności. Zobowiązania regulowano w dniu wymagalności lub w terminie od jednego do 10 dni przed terminem wymagalności, w tym 85,4% przypadków w terminie do trzech dni.

⁵⁹ Ustalono w ustawie budżetowej.

⁶⁰ Dz. U. poz. 1877, ze zm.

⁶¹ Po wyłączeniu wydatków dotyczących przelewów redystrybucyjnych (tj. środków w ramach FA przekazywanych z centrali KRUS do Oddziałów Regionalnych KRUS).

⁶² Część kosztów centrali stanowią koszty poniesione na zakupy centralne.

⁶³ Koszty wynikające z wewnętrznego sprawozdania Rb-40 FA za 2015 r. centrali KRUS – 569.064 tys. zł, pomniejszone o koszty dotyczące przelewów redystrybucyjnych – 435.781 tys. zł.

⁶⁴ 567.145 tys. zł.

Badaniem objęto trzy postępowania o udzielenie zamówienia publicznego⁶⁵, z tego dwa w trybie przetargu ograniczonego⁶⁶ i jedno w trybie przetargu nieograniczonego⁶⁷, w wyniku których udzielono zamówień na łączną kwotę 148.353 tys. zł. Postępowania przeprowadzono zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych⁶⁸. Na realizację tych zamówień w 2015 r. poniesiono koszty w wysokości 13.329 tys. zł (w terminach i w wysokościach określonych umowami), które prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych.

Wniosek z przeprowadzonej przez NIK kontroli wykonania budżetu państwa w 2014 r. dotyczący analizy procedury planowania i przygotowania zamówień publicznych w celu ograniczenia ryzyka wystąpienia zagrożeń w funkcjonowaniu istotnych systemów informatycznych został zrealizowany. Dokonano analizy obowiązujących w KRUS procedur udzielania zamówień publicznych pod kątem wzmocnienia procedury planowania i przygotowania zamówień publicznych, w wyniku czego dokonano zmiany obowiązujących w KRUS wewnętrznych regulacji dotyczących zamówień publicznych.

W wyniku poniesionych w 2015 r. kosztów uzyskano głównie nw. efekty rzeczowe zapewniające realizację przez FA ustawowego zadania polegającego na finansowaniu kosztów obsługi ubezpieczenia społecznego rolników, w tym w zakresie:

- kosztów bieżących, koszty w kwocie 65.966 tys. zł dotyczyły systemów informatycznych, w tym: bieżącego utrzymania, wsparcia, rozwoju, modyfikacji i serwisu systemów wspomagających obsługę ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz świadczeń krótkoterminowych (w 272 jednostkach organizacyjnych KRUS), systemu obsługi świadczeń emerytalno-rentowych rolników FARMER (w 46 jednostkach organizacyjnych KRUS), Centralnego Systemu Finansowo-Księgowego, Centralnego Systemu Kadrowo-Płacowego Saturn HR (w centrali KRUS i 16 oddziałach regionalnych), bieżącej obsługi utrzymania i eksploatacji sieci WAN⁶⁹ wraz z telefonią IP⁷⁰ (w centrali KRUS, 16 oddziałach regionalnych i 256 placówkach terenowych), rozwoju systemu Workflow, umożliwiającego za pomocą funkcjonalności jednokrotnego logowania zdalny dostęp do danych zgromadzonych w tych systemach;
- wydatków majątkowych, koszty w kwocie:
 - 9.685 tys. zł dotyczyły zakupu nieruchomości gruntowych pod budowę docelowych siedzib trzech placówek terenowych (dalej: „PT”), budowy trzech PT, wykonania dokumentacji projektowych dotyczących budowy lub przebudowy/modernizacji obiektów jednostek organizacyjnych KRUS oraz wykonania niezbędnych modernizacji obiektów KRUS (Oddziałów Regionalnych i PT);
 - 3.360 tys. zł dotyczyły zakupu 71 samochodów osobowych, wykorzystywanych między innymi do wyjazdów związanych z prowadzeniem postępowań powypadkowych, podejmowaniem działań związanych z dochodzeniem i umarzeniem należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników oraz działaniami prewencyjnymi, tj. między innymi szkoleniami, konkursami, pokazami bezpiecznej obsługi sprzętu rolniczego;
 - 2.214 tys. zł dotyczyły zakupu licencji na oprogramowanie sprzętowe i narzędziowe;
 - 1.484 tys. zł dotyczyły zakupu infrastruktury sprzętowej, w celu prawidłowej realizacji zadań statutowych przez pracowników pionów merytorycznych.

⁶⁵ Wybranych na podstawie wylosowanej metodą MUS próby kosztów.

⁶⁶ Pn.: „Usługi operatorskie sieci WAN obejmujące transmisję danych, głosu i obrazu z zapewnieniem mechanizmów bezpieczeństwa, jak również dostarczenie urządzeń, zestawienie łącz, utrzymanie i zarządzanie infrastrukturą sieci niezbędną do świadczenia tych usług, w szczególności usług sieci WAN w lokalizacjach Zamawiającego, centralnego dostępu do sieci Internet oraz dostępu beneficjentów KRUS poprzez Internet do usług świadczonych przez KRUS drogą elektroniczną”, „Kompleksowa obsługa systemu informatycznego wspomagającego obsługę świadczeń emerytalno-rentowych rolników”.

⁶⁷ Pn. „Dostawa licencji oprogramowania biurowego”.

⁶⁸ Dz. U. z 2015 r. poz. 2164, dalej: „ustawa – Prawo zamówień publicznych”.

⁶⁹ Sieć komputerowa o dużym zasięgu.

⁷⁰ Telefonia internetowa.

Na koniec 2015 r. stan zobowiązań FA wyniósł 54.685 tys. zł i był niższy o 21.060 tys. zł, tj. o 27,8% od planu (75.745 tys. zł) i niższy o 1.961 tys. zł, tj. o 3,5% od wykonania w 2014 r. (56.646 tys. zł).

Najwyższe kwoty zobowiązań dotyczyły zobowiązań z tytułu wynagrodzeń osobowych i bezosobowych pracowników Kasy wraz z pochodnymi – 33.870 tys. zł (61,9%) oraz zobowiązań z tytułu dostaw i usług – 19.668 tys. zł (36,0%). Na koniec 2015 r. nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

Niższy stan zobowiązań na koniec 2015 r., w porównaniu do planu, wynikał głównie z niższych niż planowano kosztów w 2015 r.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wykonania planu finansowego Funduszu Administracyjnego przedstawiono w załączniku 5 do niniejszej informacji.

3. Fundusz Prewencji i Rehabilitacji

Zgodnie z art. 80 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników FPIR jest przeznaczony na finansowanie kosztów rzeczowych wynikających z realizacji zadań KRUS, o których mowa w art. 21b, 63 i 64 ww. ustawy, związanych między innymi z:

- analizowaniem przyczyn wypadków i chorób;
- prowadzeniem dobrowolnych nieodpłatnych szkoleń i instruktażu dla ubezpieczonych w zakresie zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz postępowania w razie wypadku przy pracy rolniczej;
- upowszechnianiem wśród ubezpieczonych wiedzy o zagrożeniach wypadkami przy pracy rolniczej i rolniczymi chorobami zawodowymi, a także znajomości zasad ochrony życia i zdrowia w gospodarstwie rolnym oraz zasad postępowania w razie wypadku;
- podejmowaniem starań o właściwą produkcję i dystrybucję bezpiecznych środków stosowanych w rolnictwie oraz sprzętu i odzieży ochronnej dla rolników;
- kierowaniem na rehabilitację leczniczą do zakładów rehabilitacyjnych;
- prowadzeniem zakładów rehabilitacji leczniczej;
- wspieraniem rozwoju rehabilitacji ambulatoryjnej na obszarach wiejskich;
- prowadzeniem, we własnym zakresie, badań i analiz przyczyn niezdolności do pracy;
- odpłatnym zlecaniem badań naukowych i ekspertyz dotyczących przyczyn niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oraz metod jej przeciwdziałania;
- promocją zdrowia;
- działaniami dotyczącymi profilaktyki zdrowotnej w środowisku wiejskim.

Najwyższa Izba Kontroli oceniła pozytywnie wykonanie planu finansowego FPIR. W wysokim stopniu zrealizowano ujęte w ustawie budżetowej przychody FPIR). Prezes KRUS zaplanował koszty FPIR w kwotach zapewniających realizację ustawowych zadań oraz w granicach kwot określonych ustawą budżetową zrealizował plan finansowy Funduszu.

Stan funduszu na początek i na koniec roku

Stan FPIR na początek 2015 r. wynosił 1.222 tys. zł, i był o 678 tys. zł niższy od stanu na początek 2014 r. oraz o 225 tys. zł wyższy, niż zaplanowany w ustawie budżetowej.

Wyższy od zaplanowanego stan FPIR na początek 2015 r. wynikał głównie z realizacji niższych niż planowano kosztów w 2014 r.

Stan FPIR na koniec 2015 r. wyniósł 436 tys. zł i był o 786 tys. zł niższy od stanu na koniec 2014 r. (1.222 tys. zł) oraz o 389 tys. zł wyższy od planowanego w ustawie budżetowej (47 tys. zł).

Wykonanie planu przychodów

Uzyskane przez FPIR w 2015 r. przychody wyniosły 33.831 tys. zł i były niższe o 9 tys. zł, tj. o 0,03%, od zaplanowanych (33.840 tys. zł) i wyższe o 331 tys. zł, tj. o 1,0%, od uzyskanych w 2014 r. (33.500 tys. zł).

Na koniec 2015 r. należności na rzecz Funduszu wyniosły 2 tys. zł i były niższe o 7 tys. zł od wykonanych w 2014 r. (w planie finansowym nie planowano należności). Zaległości nie wystąpiły.

Przychody uzyskane w 2015 r. przez Fundusz były niższe niż poniesione koszty o kwotę 786 tys. zł, w związku z czym stan Funduszu na koniec roku uległ obniżeniu o tę kwotę, w porównaniu do stanu Funduszu na początek 2015 r.

Wykonanie planu kosztów

Zrealizowane przez FPIR w 2015 r. koszty wyniosły 34.617 tys. zł (i były o 439 tys. zł wyższe niż w 2014 r.), z czego największą grupę stanowiły koszty własne (32.411 tys. zł – wyższe o 1.239 tys. zł niż w 2014 r.). Wydatki majątkowe wyniosły 2.206 tys. zł (i były niższe o 800 tys. zł niż w 2014 r.), z czego 2.197 tys. zł stanowiły wydatki na inwestycje w centrach rehabilitacji rolników i 9 tys. zł – wydatki związane z zakupem praw autorskich.

Koszty własne dotyczyły głównie:

- zakupu usług zdrowotnych (§ 4280) – 30.257 tys. zł, tj. 87,4% kosztów, z czego 27.137 tys. zł przeznaczono na rehabilitację rolników, a 3.120 tys. zł na rehabilitację dzieci;
- nagród w konkursach organizowanych przez KRUS (1.048 tys. zł), tj. 3,0% kosztów;
- zakupu materiałów i wyposażenia (§ 4210) – 462 tys. zł, tj. 1,3% kosztów, w tym głównie zakupów materiałów do prowadzenia działań prewencyjnych, przedmiotów promujących bezpieczną pracę, materiałów prewencyjnych, zestawów ratownictwa przedlekarskiego;
- zakupu usług pozostałych (§ 4300) – 634 tys. zł, tj. 1,8%, w tym głównie na organizowanie wspólnych stoisk, współudział w konferencjach i konkursach, druk broszur, kalendarzy i informatorów oraz na prewencję prowadzoną przez KRUS.

Z rehabilitacji leczniczej realizowanej w jednostkach organizacyjnych KRUS skorzystało 13.405 rolników, z czego 900 odbyło rehabilitację w zakresie chorób układu krążenia, a 10 osób skorzystało z rehabilitacji leczniczej w warunkach ambulatoryjnych. Z rehabilitacji leczniczej podczas wakacyjnych turnusów skorzystało 1.179 dzieci.

Wydatki inwestycyjne w kwocie 2.197 tys. zł zostały przeznaczone na inwestycje realizowane w centrach rehabilitacji rolników: w Jedlcu otrzymaną dotację przeznaczono na budowę budynku zakładu rehabilitacji z pomieszczeniami mieszkalnymi przeznaczonymi na pobyt pacjentów – kontynuacja budowy z 2013 r. (dotacja 2.000 tys. zł), w Kołobrzegu dotację przeznaczono na zakup sprzętu rehabilitacyjnego Biodex System 4 PRO (dotacja 113 tys. zł), w Horyńcu-Zdroju zakupiono aparat do magnetoterapii (dotacja 6 tys. zł) i w Iwoniczu-Zdroju zakupiono defibrylator Lifeline, urządzenie do rehabilitacji stawu skokowego, cztery ergometry treningowe i aparat do terapii falą uderzeniową (dotacja 77 tys. zł).

W wyniku badania kosztów Funduszu na kwotę 25.118 tys. zł, tj. 72,6% kosztów, w tym wydatków majątkowych na kwotę 2.190 tys. zł (8,7 % kosztów objętych badaniem), dokonanego na podstawie 66 dowodów księgowych, w tym 58 dowodów na kwotę 23.822 tys. zł dobranych losowo oraz 8 dowodów na kwotę 1.296 tys. zł dobranych celowo przy badaniu ksiąg rachunkowych centrali, nie stwierdzono kosztów i wydatków nielegalnych, niecelowych, niegospodarnych oraz przypadków nieterminowych płatności, skutkujących zapłatą odsetek.

Badanie dwóch postępowań⁷¹ o udzielenie zamówienia publicznego⁷², w wyniku których udzielono zamówień na kwotę 330 tys. zł, wykazało między innymi, że zostały one przeprowadzone zgodnie z zasadami określonymi w ustawie – Prawo zamówień publicznych, a poniesione na ich realizację

⁷¹ Wszystkich sfinansowanych z FPIR w 2015 r.

⁷² Pn.: „Wydrukowanie wydawnictw prewencyjnych zgodnie z dostarczonymi przez zamawiającego projektami graficznymi oraz dostarczenie do Oddziałów Regionalnych i centrali KRUS” i „Wykonanie projektu graficznego kalendarza dla rolników na 2016 rok wraz z jego wydrukowaniem i dostawą do Oddziałów Regionalnych i centrali KRUS”.

w 2015 r. wydatki (w terminach i w wysokościach określonych umowami) prawidłowo ujęto w księgach rachunkowych.

Zobowiązania Funduszu na koniec 2015 r. wyniosły 2.531 tys. zł i były wyższe o 549 tys. zł od zaplanowanych (1.982 tys. zł) oraz wyższe o 305 tys. zł, tj. o 13,7%, od wykonania w 2014 r. (2.226 tys. zł). Najwyższa kwota zobowiązań (2.481 tys. zł) dotyczyła usług związanych z rehabilitacją rolników świadczonych przez CRR (98,0%). Zobowiązania wymagalne na koniec 2015 r. nie wystąpiły.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące wykonania planu finansowego Funduszu Prewencji i Rehabilitacji przedstawiono w załączniku 6 do niniejszej informacji.

V. Informacje dodatkowe

W wystąpieniu pokontrolnym z dnia 27 kwietnia 2016 r. skierowanym do Prezesa KRUS, Najwyższa Izba Kontroli wniosowała o:

- 1) podjęcie działań zmierzających do dokonywania lokat wolnych środków FA w celu efektywnego zarządzania wolnymi środkami tego Funduszu, przy zachowaniu terminowej realizacji zadań i bezpieczeństwa środków,
- 2) opracowywanie planów finansowych FA z uwzględnieniem danych o wysokości stanu FA oraz wysokości przychodów FA z innych tytułów niż odpis z FER pod kątem możliwości ograniczenia wysokości odpisu z FER na FA,
- 3) dokonywanie blokad wydatków budżetowych dysponenta części 72 – KRUS w przypadku wystąpienia przesłanek określonych w art. 177 ust. 1 ustawy o finansach publicznych,
- 4) prawidłowe zawiadamianie stron postępowania administracyjnego o terminie załatwienia sprawy.

Prezes KRUS nie wniósł zastrzeżeń do powyższego wystąpienia pokontrolnego. W odpowiedzi z dnia 12 maja 2016 r. poinformował Prezesa NIK o wykonaniu wniosków pokontrolnych i o podjęciu następujących działań:

- w celu efektywnego zarządzania wolnymi środkami Funduszu Administracyjnego, przy zachowaniu terminowej realizacji zadań i bezpieczeństwa środków, zostanie skierowane pismo do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie rozpoczęcia prac legislacyjnych nad rozporządzeniem w sprawie gospodarki finansowej KRUS w zakresie dostosowania tego rozporządzenia do zapisów art. 48 ust. 1 ustawy o finansach publicznych, stanowiącego o możliwości dokonywania lokat wolnych środków w instrumenty finansowe;
- projekt planu finansowego FA będzie uwzględniał planowane koszty realizacji zadań, planowany stan funduszu na początek roku (wynikający z przewidywanego wykonania stanu końcowego funduszu za rok poprzedzający rok planistyczny) oraz przychody. Przychody będą planowane w ten sposób, by ograniczyć wysokość odpisu z FER na FA oraz zapewnić stan funduszu na koniec roku planistycznego w sposób gwarantujący utrzymanie płynności finansowej;
- przeprowadzaniu, minimum raz na pół roku, analiz finansowych państwowych funduszy celowych zarządzanych przez Prezesa KRUS oraz analiz zadań zleconych do realizacji KRUS, w celu podejmowania ewentualnych działań zmierzających do blokowania wydatków dysponenta w części 72 – KRUS;
- do jednostek organizacyjnych Kasy zostaną przekazane wytyczne w zakresie terminów i trybu rozpatrywania spraw o umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne rolników celem prawidłowego zawiadamiania stron postępowania administracyjnego o terminie załatwienia sprawy (dodatkowo sprawa terminowości załatwienia spraw będzie przedmiotem przeprowadzanych inspekcji w jednostkach organizacyjnych KRUS).

Ponadto Prezes KRUS poinformował, że z uwagi na nadmiar posiadanych środków w FER, wynikający z wyższego stanu funduszu na koniec 2015 r., niż stan tego funduszu planowany na początek 2016 r., w dniu 11 maja 2016 r. podjęto decyzję o dokonaniu blokady środków na kwotę 308.243 tys. zł w części 72 – KRUS, dział 753 „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”, rozdział 75305 „Fundusz Emerytalno-Rentowy”.

Załączniki

Załącznik 1. Dochody budżetowe w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Lp.	Wyszczególnienie	2014	2015		5:3	5:4
		Wykonanie	Ustawa ¹⁾	Wykonanie wg Rb-27		
		tys. zł				
1	2	3	4	5	6	7
	Ogółem, w tym:	17 008	11 724	13 163	77,39	112,27
1.	753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	17 000	11 714	13 156	77,39	112,31
1.1.	75305 Fundusz Emerytalno-Rentowy	16 989	11 699	13 140	77,34	112,32
1.1.1.	§ 0970 Wpływy z różnych dochodów	16 989	11 699	13 140	77,34	112,32
1.2.	75313 Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	11	15	16	147,27	108,00
1.2.1.	§ 0970 Wpływy z różnych dochodów	11	15	16	147,27	108,00
2.	852 Pomoc społeczna	8	7	6	75,00	85,71
2.1.	85212 Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	8	7	6	75,00	85,71
2.1.1.	§ 0970 Wpływy z różnych dochodów	8	7	6	75,00	85,71
3.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0	3	0	x	10,00
3.1.	85395 Pozostała działalność	0	3	0	x	10,00
3.1.2.	§ 0970 Wpływy z różnych dochodów	0	3	0	x	10,00

Dane na podstawie rocznego sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych.

¹⁾ Ustawa budżetowa z 15 stycznia 2015 r.

Załącznik 2. Wydatki budżetu państwa w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Lp.	Wyszczególnienie	2014	2015			6:3	6:4	6:5
		Wykonanie	Ustawa ¹⁾	Plan po zmianach	Wykonanie wg Rb-28			
		tys. zł						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Ogółem, w tym:	16 657 717	17 550 164	17 550 164	17 544 638	105,3	100,0	100,0
1.	752 Obrona narodowa	10	10	10	10	100,0	100,0	100,0
1.1	75212 Pozostałe wydatki obronne	10	10	10	10	100,0	100,0	100,0
1.1.1	§ 4700 Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	10	10	10	10	100,0	100,0	100,0
2.	753 Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	16 640 229	17 534 055	17 534 055	17 528 607	105,3	100,0	100,0
2.1.	75305 Fundusz Emerytalno-Rentowy	16 095 771	17 041 057	17 041 057	17 037 381	105,9	100,0	100,0
2.1.1.	§ 2430 Dotacja z budżetu dla państwowego funduszu celowego	16 095 771	17 041 057	17 041 057	17 037 381	105,9	100,0	100,0
2.2.	75306 Fundusz Prewencji i Rehabilitacji	283	287	287	287	101,4	100,0	100,0
2.2.1.	§ 2430 Dotacja z budżetu dla państwowego funduszu celowego	283	287	287	287	101,4	100,0	100,0
2.3.	75313 Świadczenia finansowane z budżetu państwa zlecone do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego	544 176	492 711	492 711	490 938	90,2	99,6	99,6
2.3.1.	§ 2860 Dotacja z budżetu państwa stanowiąca zwrot kosztów obsługi świadczeń zleconych do wypłaty Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych i Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz dotacja dla Funduszu Kościelnego	14 140	12 383	12 383	12 383	87,6	100,0	100,0
2.3.2.	§ 3110 Świadczenia społeczne	530 036	480 328	480 328	478 555	90,3	99,6	99,6
3.	851 Ochrona zdrowia	17 465	16 084	16 084	16 013	91,7	99,6	99,6
3.1.	85156 Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nieobjętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego	17 465	16 084	16 084	16 013	91,7	99,6	99,6
3.1.1	§ 4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne	17 465	16 084	16 084	16 013	91,7	99,6	99,6
4.	853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	12	15	15	8	66,7	53,3	53,3
4.1.	85335 Refundacja ulg dla inwalidów wojennych i wojskowych z tytułu ubezpieczenia OC i AC	12	15	15	8	66,7	53,3	53,3
4.1.1.	§ 3030 Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	12	15	15	8	66,7	53,3	53,3

Dane na podstawie rocznego sprawozdania Rb-28 z wykonania planu wydatków.

¹⁾ Ustawa budżetowa z 15 stycznia 2015 r.

Załącznik 3. Zatrudnienie i wynagrodzenia w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Lp.	Wyszczególnienie	Wykonanie 2014			Wykonanie 2015			8:5
		Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na pełnozatrudnionych	Wynagrodzenia osobowe (§4010 i §4040)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 pełnozatrudnionego	Przeciętne zatrudnienie w przeliczeniu na pełnozatrudnionych	Wynagrodzenia osobowe (§4010 i §4040)	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na 1 pełnozatrudnionego	
		osób ¹⁾	tys. zł	zł	osób ¹⁾	tys. zł	zł	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Ogółem Z tego:	6 138,17	266 504	3 618,13	6 125,79	266 560	3 626,20	100,22
1.1.	Centrala	241,48	18 369	6 339,05	240,08	18 298	6 351,36	100,19
1.2.	Oddziały Regionalne	5 896,69	248 135	3 506,70	5 885,71	248 262	3 515,04	100,24

¹⁾ W przeliczeniu na pełnozatrudnionych.

Załącznik 4. Plan finansowy Funduszu Emerytalno-Rentowego

Poz.	Treść	Wykonanie 2014	Rok sprawozdawczy 2015			6:3	6:4	6:5
			plan wg ustawy budżetowej ¹⁾	plan po zmianach	Wykonanie			
			tys. zł					
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część A								
I	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy	15 321 828	16 381 102	16 378 102	15 822 885	103,27	96,59	96,61
1.	Emerytury, renty rolne	14 478 621	15 503 439	15 500 439	14 969 215	103,39	96,55	96,57
2.	Zasiłki pogrzebowe	206 623	231 984	231 984	217 622	105,32	93,81	93,81
3.	Pozostałe świadczenia	636 584	645 679	645 679	636 048	99,92	98,51	98,51
Część B								
I	Stan funduszu na początek okresu sprawozdawczego	-22 987	37 483	37 483	43 379	-188,71	115,73	115,73
	w tym:							
1.	Środki pieniężne	112 820	177 992	177 992	204 023	180,84	114,62	114,62
2.	Należności	255 455	251 333	251 333	220 792	86,43	87,85	87,85
3.	Zobowiązania (minus)	-391 262	-391 842	-391 842	-381 436	97,49	97,34	97,34
II	Przychody	19 527 722	20 460 529	20 460 529	20 385 174	104,39	99,63	99,63
1.	Dotacja z budżetu państwa	16 095 771	17 041 057	17 041 057	17 037 381	105,85	99,98	99,98
2.	Składki (przypis)	1 464 037	1 469 029	1 469 029	1 461 861	99,85	99,51	99,51
3.	Pozostałe przychody (przypis)	42 212	47 895	47 895	37 732	89,39	78,78	78,78
4.	Refundacja kosztów wypłaty świadczeń zbiegowych i inne transfery	1 921 267	1 902 548	1 902 548	1 829 614	95,23	96,17	96,17
5.	Inne przychody	4 435	0	0	18 586	419,08	x	x
III	Koszty realizacji zadań	19 461 356	20 497 398	20 497 398	19 865 850	102,08	96,92	96,92
1.	Transfery na rzecz ludności	14 685 504	15 735 423	15 732 423	15 186 930	103,41	96,51	96,53
1.1.	emerytury rolnicze	11 541 069	12 312 749	12 309 749	11 917 659	103,26	96,79	96,81
1.2.	renty rolnicze	2 937 552	3 190 690	3 190 690	3 051 555	103,88	95,64	95,64
1.3.	zasiłki pogrzebowe	206 623	231 984	231 984	217 622	105,32	93,81	93,81
1.4.	pozostałe świadczenia	177	0	0	0	0,00	x	x
1.5.	pozostałe odsetki	83	0	0	93	112,05	x	x
2.	Pozostałe, w tym	456 600	456 600	456 600	456 600	100,00	100,00	100,00
2.1.	odpis na fundusz administracyjny	456 600	456 600	456 600	456 600	100,00	100,00	100,00
3.	Składki na ubezpieczenie zdrowotne finansowane z dotacji budżetu	1 750 915	1 754 248	1 757 248	1 753 372	100,14	99,95	99,78
4.	Świadczenia zbiegowe i inne transfery	1 921 267	1 902 548	1 902 548	1 829 614	x	x	96,17
5.	Pozostałe świadczenia	636 407	645 679	645 679	636 048	x	x	98,51
6.	Inne koszty	10 663	2 900	2 900	3 287	x	x	x
IV	Stan funduszu na koniec roku	43 379	614	614	562 702	1297,18	91645,28	91645,28
	w tym							
1.	Środki pieniężne	204 023	158 242	158 242	721 550	353,66	455,98	455,98
2.	Należności	220 792	263 725	263 725	220 345	99,80	83,55	83,55
3.	Zobowiązania (minus)	-381 436	-421 353	-421 353	-379 193	99,41	89,99	89,99
Część D – dane uzupełniające								
1.	Ściagalność składek	101,56	99,00	96,00	100,83	99,28	101,85	105,03
2.	Przeciętna emerytura (z FER)	1 010,52	1 054,00	1 054,00	1 054,52	104,35	100,05	100,05
3.	Przeciętna renta (z FER)	941,94	990,00	990,00	978,23	103,85	98,81	98,81
4.	Liczba emerytur	952	973	973	942	98,95	96,81	96,81
5.	Liczba rent	260	269	269	260	100,00	96,65	96,65

Dane na podstawie kwartalnych sprawozdań Rb-40 z wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego za IV kwartał 2014 r. i 2015 r.

¹⁾ Ustawa budżetowa z 15 stycznia 2015 r.

Załącznik 5. Plan finansowy Funduszu Administracyjnego

Poz.	Treść	Wykonanie 2014	Rok sprawozdawczy 2015			6:3	6:4	6:5
			plan wg ustawy budżetowej ¹⁾	plan po zmianach	wykonanie			
			tys. zł					
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część A								
I.	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy	590 408	610 204	610 204	567 129	96,1	92,9	92,9
1.	koszty własne	571 730	590 391	590 391	550 413	96,3	93,2	93,2
2.	koszty inwestycyjne	18 678	19 813	19 813	16 716	89,5	84,4	84,4
Część B								
I.	Stan na początek roku	72 863	50 973	50 973	70 833	97,2	139,0	139,0
	w tym:			0				
1.	Środki pieniężne	117 944	105 395	105 395	117 523	99,6	111,5	111,5
2.	Należności	9 810	9 620	9 620	9 338	95,2	97,1	97,1
3.	Zobowiązania (minus), z tego:	-56 848	-65 999	-65 999	-56 646	99,6	85,8	85,8
3.1.	Niewymagalne	-56 848	-65 999	-65 999	-56 646	99,6	85,8	85,8
II.	Przychody	588 502	586 972	586 972	585 252	99,4	99,7	99,7
1.	Odpis z funduszu emerytalno- rentowego	456 600	456 600	456 600	456 600	100,0	100,0	100,0
2.	Odpis z funduszu składowego	59 259	59 886	59 886	59 886	101,1	100,0	100,0
3.	Pozostałe przychody	72 643	70 486	70 486	68 766	94,7	97,6	97,6
3.1.	refundacja przez ZUS kosztów obsługi tzw. świadczeń zbiegowych	48 032	47 564	47 564	45 740	95,2	96,2	96,2
3.2.	refundacja kosztów obsługi:	16 480	14 926	14 926	14 871	90,2	99,6	99,6
3.2.1.	świadczeń zleconych do wypłaty	14 140	12 383	12 383	12 383	87,6	100,0	100,0
3.2.2.	rent socjalnych	2 340	2 543	2 543	2 488	106,3	97,8	97,8
3.3.	z tytułu zwrotu kosztów poboru i ewidencjonowania składek na ubezpieczenie zdrowotne	2 774	3 246	3 246	2 844	102,5	87,6	87,6
3.4.	inne przychody	5 357	4 750	4 750	5 310	99,1	111,8	111,8
III.	Koszty realizacji zadań	590 532	610 204	610 204	567 145	96,0	92,9	92,9
1.	Koszty własne:	571 730	590 391	590 391	550 413	96,3	93,2	93,2
1.1.	Wynagrodzenia	286 076	287 882	287 882	285 534	99,8	99,2	99,2
1.2.	składki na ubezpieczenia społeczne	44 639	45 249	45 249	44 439	99,6	98,2	98,2
1.3.	składki na Fundusz Pracy	4 609	5 812	5 812	4 499	97,6	77,4	77,4
1.4.	pozostałe, w tym:	236 406	251 448	251 448	215 941	91,3	85,9	85,9
1.4.1.	opłaty pocztowe i usługi bankowe	58 476	60 396	60 396	43 349	74,1	71,8	71,8
2.	Koszty inwestycyjne:	18 678	19 813	19 813	16 716	89,5	84,4	84,4
2.1.	wydatki inwestycyjne i wydatki na zakupy inwestycyjne	18 678	19 813	19 813	16 716	89,5	84,4	84,4
3.	Inne koszty	124	-	-	16	12,9		
IV.	Stan na koniec roku	70 833	27 741	27 741	88 939	125,6	320,6	320,6
	w tym:							
1.	Środki pieniężne	117 523	91 952	91 952	133 548	113,6	145,2	145,2
2.	Należności	9 338	9 577	9 577	8 206	87,9	85,7	85,7
3.	Zobowiązania (minus), z tego:	-56 646	-75 745	-75 745	-54 685	96,5	72,2	72,2
3.1.	niewymagalne	-56 646	-75 745	-75 745	-54 685	96,5	72,2	72,2

Dane na podstawie kwartalnych sprawozdań Rb-40 z wykonania planów finansowych Funduszu Administracyjnego za IV kwartał 2014 r. i 2015 r.

¹⁾ Ustawa budżetowa z 15 stycznia 2015 r.

Załącznik 6. Plan finansowy Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Poz.	Treść	Wykonanie 2014	Rok sprawozdawczy 2015			6:3	6:4	6:5
			plan wg ustawy budżetowej ¹⁾	plan po zmianach	wykonanie			
			tys. zł					
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Część A								
I	Zadania wynikające z ustawy tworzącej fundusz celowy	34 178	34 790	34 790	34 617	101,28	99,50	99,50
1.	Wydatki bieżące	31 172	32 565	32 565	32 411	103,97	99,53	99,53
2.	Wydatki inwestycyjne	3 006	2 225	2 225	2 206	73,39	99,15	99,15
Część B								
I	Stan funduszu na początek roku	1 900	997	997	1 222	64,32	122,57	122,57
	w tym:							
1.	Środki pieniężne	4 493	2 894	2 894	3 439	76,54	118,83	118,83
2.	Należności	2	0	0	9	450,00	x	x
3.	Zobowiązania (minus)	-2 600	-1 897	-1 897	-2 226	85,62	117,34	117,34
II	Przychody	33 500	33 840	33 840	33 831	100,99	99,97	99,97
1.	Dotacja z budżetu państwa	283	287	287	287	101,41	100,00	100,00
2.	Odpis z funduszu składowego	32 922	33 270	33 270	33 270	101,06	100,00	100,00
3.	Pozostałe przychody	295	283	283	274	92,88	96,82	96,82
III	Koszty realizacji zadań (wydatki)	34 178	34 790	34 790	34 617	101,28	99,50	99,50
1.	Wydatki bieżące (własne)	31 172	32 565	32 565	32 411	103,97	99,53	99,53
2.	Wydatki inwestycyjne i wydatki na zakupy inwestycyjne	15	25	25	9	60,00	36,00	36,00
3.	Dotacje inwestycyjne	2 991	2 200	2 200	2 197	73,45	99,86	99,86
IV	Stan funduszu na koniec roku	1 222	47	47	436	35,68	927,66	927,66
	w tym:							
1.	Środki pieniężne	3 439	2 029	2 029	2 958	86,01	145,79	145,79
2.	Należności	9	0	0	2	22,22	x	x
3.	Zobowiązania (minus)	-2 226	-1 982	-1 982	-2 531	113,70	127,70	127,70

Dane na podstawie kwartalnych sprawozdań Rb-40 z wykonania planów finansowych Funduszu Prewencji i Rehabilitacji za IV kwartał 2014 r. i 2015 r.

¹⁾ Ustawa budżetowa z 15 stycznia 2015 r.

Załącznik 7. Kalkulacja oceny ogólnej w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Oceny wykonania budżetu w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego i Funduszu Prewencji i Rehabilitacji dokonano stosując kryteria⁷³ oparte na wskaźnikach wartościowych opracowanych przez NIK i opublikowanych w Analizie wykonania budżetu państwa i założeń polityki pieniężnej w 2015 r.⁷⁴.

Kalkulacja oceny ogólnej w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

Zgodnie z założeniami przyjętymi do kontroli wykonania budżetu państwa w 2015 r., kontrola dochodów budżetowych w części 72 – KRUS została ograniczona do przeprowadzenia analizy porównawczej danych ujętych w rocznym sprawozdaniu budżetowym z wykonania planu dochodów budżetowych w 2015 r. z wynikami roku ubiegłego

Wydatki: 17.544.638 tys. zł

Łączna kwota G: 17.544.638 tys. zł (kwota wydatków)

Waga wydatków w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 1$

Nieprawidłowości: niepodjęcie decyzji o dokonaniu blokady planowanych wydatków budżetowych w części 72 – KRUS, w dziale 753 „Obowiązkowe ubezpieczenia społeczne”, w rozdziale 75305 „Fundusz Emerytalno-Rentowy”, w § 2430 „Dotacja z budżetu dla państwowego funduszu celowego”, w sytuacji gdy została spełniona przesłanka określona w art. 177 ust.1 pkt 3 ustawy o finansach publicznych. Podjęcie działań w tym zakresie byłoby zasadne z punktu widzenia gospodarki finansowej oraz rzetelności w odniesieniu do zaleceń Ministra Finansów w tej sprawie, który między innymi informował dysponentów części budżetowych o potrzebie dokonania analizy wydatków w 2015 r. oraz konieczności niezwłocznego blokowania planowanych wydatków, w przypadkach stwierdzenia przesłanek określonych w przepisach ustawy o finansach publicznych.

W związku z niedokonaniem powyższej blokady, dotacje do FER w 2015 r. zostały przekazane w 99,98% planowanych z tego tytułu wydatków. Natomiast na realizację zadań w 2015 r. FER poniósł koszty w kwocie niższej niż planowana o 631.548 tys. zł. Stan FER na koniec roku budżetowego wyniósł 562.702 tys. zł i był wyższy od zaplanowanego o 562.088 tys. zł, a stan FA wyniósł 88.939 tys. zł i był wyższy od zaplanowanego o 61.198 tys. zł.

Ocena cząstkowa wydatków: nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej ani dla oceny negatywnej (3).

Wynik końcowy Wk: $3 \times 1 = 3$

Ocena końcowa: nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej ani dla oceny negatywnej (3).

Kalkulacja oceny ogólnej Funduszu Emerytalno-Rentowego

Przychody (D): 20.385.174 tys. zł

Koszty (W): 19.865.850 tys. zł

Łączna kwota (G): 40.251.025 tys. zł (D+W)

Waga przychodów w łącznej kwocie: $Wd = D : G = 0,5064$

Waga kosztów w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 0,4935$

⁷³ <http://www.nik.gov.pl/kontrola/standardy-kontroli-nik/>

⁷⁴ Porównaj: <http://www.nik.gov.pl/kontrola/analiza-budzetu-panstwa/>

Ocena cząstkowa przychodów: pozytywna (5)

Ocena cząstkowa kosztów: pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk: = $5 \times 0,5064 + 5 \times 0,4935 = 2,532 + 2,4675 = 4,9995$

Ocena końcowa: pozytywna (5).

Kalkulacja oceny ogólnej Funduszu Administracyjnego

Przychody (D): 585.252 tys. zł

Koszty (W): 567.145 tys. zł

Łączna kwota (G): 1.152.396 tys. zł (D+W)

Waga przychodów w łącznej kwocie: $Wd = D : G = 0,5079$

Waga kosztów w łącznej kwocie: $Ww = W : G = 0,4921$

Ocena cząstkowa przychodów: pozytywna (5)

Ocena cząstkowa kosztów: pozytywna (5)

Wynik końcowy Wk: = $5 \times 0,5079 + 5 \times 0,4921 = 2,5393 + 2,4607 = 5,0000$

Nieprawidłowości:

- w 2015 r., pomimo utrzymywania w ciągu 2015 r. wysokich stanów środków na rachunku bankowym, nie korzystano z możliwości dokonywania lokat wolnych środków FA w instrumenty finansowe wymienione w art. 48 ust. 1 ustawy o finansach, a jedynie utrzymywano je na niskooprocentowanym bieżącym rachunku bankowym⁷⁵. Podjęcie działań w tym zakresie byłoby zasadne z punktu widzenia efektywności zarządzania finansami publicznymi. Stan środków pieniężnych FA na początek 2015 r. wyniósł – 116.858 tys. zł, a na koniec 2015 r. – 132.516 tys. zł, a na rachunku centrali w trakcie 2015 r. stan ten wynosił od 43.290 tys. zł⁷⁶ do 136.721 tys. zł⁷⁷;
- w sierpniu 2014 r., tj. na etapie opracowywania materiałów do planu finansowego FA na 2015 r., Prezes KRUS zaplanował odpis z FER na FA (stanowiący przychody FA) w kwocie 456.600 tys. zł, tj. maksymalnej wynikającej z pisma Ministra Finansów⁷⁸, co nie znajdowało uzasadnienia z punktu widzenia potrzeb finansowych FA w 2015 r. W planach przewidziano bowiem wysoki stan FA już na początku 2015 r., tj. w kwocie 50.973 tys. zł, co stanowiło 11,2% planowanego odpisu z FER i 8,4% planowanych kosztów FA na 2015 r. (610.204 tys. zł). Założono przy tym osiągnięcie w 2015 r. przychodów w kwocie 586.995 tys. zł, poniesienie kosztów w wysokości 610.204 tys. zł, a stan Funduszu na koniec 2015 r. w wysokości 27.764 tys. zł⁷⁹. Należy podkreślić, że celem Funduszu nie jest gromadzenie środków, a finansowanie kosztów obsługi ubezpieczenia oraz kosztów obsługi zadań w zakresie ubezpieczenia zdrowotnego.

Stan Funduszu na początek 2015 r. wyniósł – 70.833 tys. zł i był wyższy o 19.860 tys. zł, tj. o 39,0%, od planu (50.973 tys. zł), a na koniec 2015 r. wyniósł – 88.939 tys. zł i był wyższy o 18.106 tys. zł, tj. o 25,6%, od stanu FA na początek 2015 r. (70.833 tys. zł) oraz o 61.198 tys. zł, tj. ponad trzykrotnie od planu (27.741 tys. zł).

Znacznie wyższy niż planowano stan Funduszu na koniec roku wystąpił również w 2014 r., w którym zaplanowano, że wyniesie on 27.786 tys. zł, przy czym faktyczne wykonanie wyniosło 70.833 tys. zł.

⁷⁵ Na rachunku bieżącym FA centrali KRUS oprocentowanie w okresie od 1 stycznia do 4 marca 2015 r. wynosiło 0,68%, a od 5 marca do 31 grudnia 2015 r. wynosiło 0,53%.

⁷⁶ 12 maja 2015 r.

⁷⁷ 16 grudnia 2015 r.

⁷⁸ BP6/411/39/DOM/2014/RD68019 z 25 lipca 2014 r.

⁷⁹ W ustawie budżetowej zaplanowano stan Funduszu na początek 2015 r. w kwocie 50.973 tys. zł, przychody w kwocie 586.972 tys. zł, koszty w kwocie 610.204 tys. zł, a stan na koniec 2015 r. Funduszu w kwocie 27.741 tys. zł.

Z uwagi na powyższe nieprawidłowości ocenę końcową FA obniżono o 2 punkty.

Ocena końcowa: nie zostały spełnione kryteria do oceny pozytywnej i negatywnej (3).

Kalkulacja oceny ogólnej Funduszu Prewencji i Rehabilitacji

Przychody (D): 33.831 tys. zł

Koszty (W): 34.617 tys. zł

Łączna kwota (G): 68.448 tys. zł (D+W)

Waga przychodów w łącznej kwocie: $W_d = D : G = 0,4943$

Waga kosztów w łącznej kwocie: $W_w = W : G = 0,5057$

Ocena częściowa przychodów: pozytywna (5)

Ocena częściowa kosztów: pozytywna (5)

Wynik końcowy $W_k = 5 \times 0,4943 + 5 \times 0,5057 = 2,4713 + 2,5287 = 5,0000$

Ocena końcowa: pozytywna (5).

Ocena ogólna w części 72 – Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz wykonania planów finansowych Funduszu Emerytalno-Rentowego, Funduszu Administracyjnego oraz Funduszu Prewencji i Rehabilitacji – nie zostały spełnione kryteria do oceny pozytywnej i negatywnej (3).

Załącznik 8. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Komisja Finansów Publicznych
6. Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
7. Komisja Polityki Społecznej i Rodziny
8. Minister Finansów
9. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
10. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
11. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
12. Rzecznik Praw Obywatelskich